

Дара Корній
Наталка Доляк
Міла Іванцова

Їоруч з тобою

Наталка Доляк

Поруч з тобою

Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга»

2018

ББК 821.161.2

Доляк Н.

Поруч з тобою / Н. Доляк — Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 2018

ISBN 978-617-12-5660-6

До збірки увійшли оповідання трьох українських авторок. Три – магічне число. І, звичайно ж, щасливе. У таку собі жіночу тріаду потрапите ви, коли візьмете до рук цю книжку, будете співчувати, сміятися, радіти, тужити й вірити, що навіть у найпохмуріші миті життя обов'язково знайдеться той, хто засвітить для вас промінчик надії. Це історії про нас, про тих, хто поруч та кого немає; про коханих, заради яких ми ладні на все, але які не завжди готові віддячити тим самим; про близьких і друзів; про тих, кого втрачаємо, і тих, кого знаходимо в круговерті життя.

ББК 821.161.2

ISBN 978-617-12-5660-6

© Доляк Н., 2018
© Книжный Клуб «Клуб Семейного
Досуга», 2018

Содержание

Передмова	5
Дара Корній	6
Поруч з тобою	6
Муза плакала	15
Вона сьогодні пішла	20
Морельковий чай	22
Кінець ознакомительного фрагмента.	34

Дара Корній, Наталка Доляк, Міла Іванцова Поруч з тобою

Передмова

Це незвичайна збірка оповідань. Із кожною з авторок це вперше – стати учасницею «книжки на трьох». Дара Корній, Наталка Доляк, Міла Іванцова – українські сучасні письменниці, неодноразові лауреатки різних літературних конкурсів. Кожна вже має свою велику читацьку аудиторію, хоча пишуть вони про різне і неоднаково. Дара Корній – шанована в Україні авторка романів-фентезі й експертка літературного конкурсу «Коронація слова» в цьому жанрі. Міла Іванцова – київська авторка психологічних романів і збірок оповідань, голова журі конкурсу на найкраще оповідання про Київ. Наталка Доляк – різнобічна авторка, в її доробку романи про долю наших заробітчанин, історичні романи і навіть детектив.

При цьому в кожній з авторок, яких пов'язують ще й теплі дружні стосунки, знайшлася таємна скринька з «малими формами», що терпляче чекали нагоди показатися вам, дорогі читачі.

Три – магічне число. І, звичайно ж, щасливе. У таку собі жіночу тріаду потрапите ви, коли візьмете до рук цю збірку оповідань, будете співчувати, сміятися, радіти, тужити й вірити, що навіть у найпохмуріші миті життя обов'язково знайдеться той, хто засвітить для вас промінчик надії. Тому що це збірка добрих історій, у яких перемагає людина, створена на подобу Божу і народжена для Любові.

Кожен читач знайде в цих текстах щось своє, можливо, виокремить якусь одну авторку, або, порівнюючи, розчарується в іншій, або захопиться всіма й захоче прочитати щось іще. І це даватиме стимул авторкам писати далі.

Збірка оповідань – це не роман. Це багатосюжетно, багатоперсонажно, багатогранно і... це те, що можна читати по кілька разів уздовж і впоперек, вихоплюючи зі списку якусь історію навімання чи свідомо до настрою.

Приємного читання!

Дара Корній

Поруч з тобою

Вокзал. Здебільшого шарварок і багато заклопотаних облич. Одні зустрічають, радісно чи вдавано радісно, інші змучено чекають на потяг, ще інші просто вештаються вокзалом... Хоча... «Просто» ніколи не буває, бо, коли ти потрапляєш у таке місце, має бути привід чи причина, щоби там опинитися.

Причина? Чому ти знову тут? Ти нікого не зустрічаєш і не проводиш, нікуди не відїжджаєш і не купуєш квиток у касі попереднього продажу. То відчай укотре пригнав тебе сюди. Безпорадність і бажання хай на мить, та все ж утекти... Насамперед від себе. Та хіба від себе утечеш? Вона таки навіжена, бо чинить неправильно. Нормальні люди, коли їм паскудно і болить душа, або замикаються у своїй кімнатці, виплакуючи всі жалі та образи, або шурують у церкву на сповідь до ксьондза чи в поліклініку до психіатра, або ховаються десь на краю всесвіту чи напиваються з кумом або найкращою подругою до чортиків. Період «втечі» в кожному випадку індивідуальний.

А якчиниш ти? З відкритими ранами йдеш до людей? Зазираєш в очі, щоразу шукаючи співчуття чи порятунку? Ні. Ти прагнеш віддати частинку свого болю тому, хто погодиться взяти... Не беруть!

Коли вперше ти скуштувала відчай на смак? Тоді, коли поховала маму Марину й татка Василя і зрозуміла, що, маючи купу родичів, насправді залишилася одна? Чи тоді, коли геть чужа тітка Олена тебе майже силою відірвала від ще свіжої могили та притягла в чужий невідомий світ? Скільки тоді тобі виповнилося, Катерино? Шість років? Сім?

Шість... Шість років щастя, а решта? А решта – по-різному. Ти перебралася з двоповерхового неквапливого містечка у величезне місто, де трішки затісно від людей та емоцій, де всі надто щільно одне біля одного живуть і водночас є байдужими чужинцями, інколи ворогами.

Спочатку тобі було нестерпно, місто здавалося недругом. Воно недобррозичливо шкірилося до тебе смердючими підїздами, купами сміття на сходовому майданчику. Тиснуло лещатами бруківки, випікало підошви розпеченим асфальтом. Місто ховало від тебе небо, поволі вбивало дерева, зїдало зелену траву, кричало про смерть мертвими базарними квітами, лягало на плечі сумними хмародерами, кривлялося зарюмсаним сонцем і плаксивою парасольною погодою.

Та якраз оця плаксива погода і примирила тебе з містом. Хоч воно так і не стало для тебе матір'ю, лишень милосердною тіткою, яка, маючи добре серце, прихистила, дала дах, кусень хліба і навіть трішки більше. Тобі якось подумалося, якщо місто вміє плакати – може, не таке воно вже й погане. То згодом ти зрозумієш, що місто плаче не тому, що йому болить чи воно має якісь потреби, алергію на людей або на туристів, здебільшого в інших міст проблеми набагато гірші. Твоє місто рюмсає чи не щодня тому, що має жалісливу вдачу. Навіть притча така містом ходить:

- Яка там у вас погода?
- Падає дощ.
- Відколи?
- З 1256 року.
- ?
- З року заснування тобто.

Але, хай там як, дощі та вокзал замирили тебе з життям у Львові. Чому вокзал? Може, тому, що втрапила ти до міста через його браму, до якої довів брудний і смердючий поїзд, а

через поріг перевела «добра самарянка» тітка Олена, троюрідна сестра твоєї мами. Львівський вокзал тобі, шестилітній, видався вуликом. Ти бачила вулики на пасіці в дядька Миколи, маминого рідного брата, і добре запам'ятала гудіння й метушню, яку зчиняли у своєму обійсті бджоли-працелюби. Тут відбувалося щось схоже. Хтось кудись поспішав, галайкав, запізнявся, не встигав. А ще вокзал вразив тебе пістрявістю людей-тлумків-мов-запахів-смо-роду-одягу-немитого-тіла й тим, що він нікому не відмовляв. Навіть посеред глумої ночі. І на лавах у залі очікування мирно посопували бомжі, поруч зі звичайними пасажирами, які чекали свого потяга, а у скверику біля вокзалу в справжнісіньких наметах-кибитках посеред сміття, сечі, немитих баняків та міського смогу – потім з'ясується, що то тхне річка Полтва, в яку містяни зливають міські нечистоти, – спали цигани й циганчата. Ви з тіткою не стали чекати шостої ранку, коли зачнуть деренчати рогаті трамваї та довезуть вас до тітчиного помешкання на вулиці князя Романа. Весь нехитрий скарб бідної сироти помістився в невеличкій торбі, і ви з тіткою Оленою мовчки о четвертій ранку потьопали освітленим і зовсім не порожнім нічним містом.

Мама Марина була наймолодшою у веселій багатодітній родині. Мала четверо старших братів та дві старших сестри. Отож Катруся отримала в нагороду велику купу кузенів. Усі вони були старшими, зарозумілими та частенько кепкували з малої. Родина любила збиратися разом. І тобі хотілося в такі миті стати невидимкою або подорослішати, щоб ніхто не ставив тебе на стільчик і не змушував декламувати віршик, щоб не шарпали за кіски, не обзивали плак-сійкою, не витирали брудних рук об твоє красиве рожеве плаття... І таких «щоб» було дуже багато... Та попри все ти дуже любила отих галасунів-вередунів, бо відчувала себе частинкою чогось великого і це наповнювало тебе радістю, любов'ю та щастям. Зі смертю батьків усе припинилося. Галасливої великої родини просто не стало. Ти пам'ятаєш тільки уривки фраз, що кидали в твій бік серйозні та набурмосені тітки з дядьками, наче ти валіза без ручки, яку неодмінно кудись треба прилаштувати, бо шкода викинути. «Та йой! У мене своїх троє. Живемо у двох кімнатах. Ніна приведе зятя, а то ж ще один рот... Куди?» – «Я теж не годен. Теща після інсульту. Оріся в Італії і нам своїх двох пацанів підкинула. Зять – алкаш...» і так далі й тому подібне. Лише тітка Олена мовчала, слухаючи виправдовування родичів. І врешті не стрималася та категорично заявила: «Катю забираю до себе. У мене їй буде добре». Ніхто не заперечував. Усі зітхнули полегшено. От і слава Богу! Олена не має власних дітей і чинить дуже по-християнськи. До того ж родину омине лиха слава тих, хто спровадив дитину-сироту в дитбудинок. А як то бути відкраяною частинкою від великої любові, радості та щастя – ніхто і не подумав.

Тітка Олена так і не стала для тебе другою мамою. Вона ніколи не нав'язувала тобі себе, просто опікувалася твоїм побутом та здоров'ям. Не лізла в душу, але й не плювала туди. Розчарування, перше кохання, перемоги, двійки, п'ятірки, бійки, розбиті коліна, вікна, носи, вступ до вишу, подруги, які ніколи не стануть близькими, – ти через усе це пройшла сама. Бо тебе не навчили довіри. Ти назавжди запам'ятала той день, коли твої рідні дядьки та тітки виштовхали тебе зі свого життя. І тому тобі найліпше було лишень наодинці з собою.

Одного літнього спекотного вечора тітка Олена ляже спати і не прокинеться. Зупинка серця в тої, котра не любила бігати по лікарнях, вважаючи себе найздоровішою у світі.

Після похорону та дошкульних слів тітчиних родичів (бо тітка і квартиру, і дачу, і все майно заповість Катрусі), ти вкотре залишишся покинутою. І знову втікатимеш від відчаю і прибіжиш на вокзал. І будеш стояти посеред зали, читатимеш табло, проведжатимеш та зустрічатимеш потяги... І так усю ніч, аж до ранку... Вигадуєш тих невідомих, котрих зустрічаєш чи котрих виряджаєш. І під ранок тебе трішки попустить. І ти повернешся у порожню тітчину квартиру й затієш велике прибирання. І знайдеш ненадіслані листи тітки Олени... Адресовані твоєму батькові.

Листи, в яких спочатку зовсім юна, далі вже старша, та все ще закохана Олена розмовлятиме про кохання зі своїм Василечком... Василечком, якого впізнає в нареченому на весіллі троюрідної сестри Маринки. Василечком, який у Львові вчився в університеті, мешкав у гуртожитку і вподобав собі моторну Оленку-веселун-ку. То Василько так ніжно її називав. Яке то було кохання? Принаймні для Олени – справжнє і назавжди. А потім... Олена познайомить Василя зі своєю далекою родичкою, сестричкою найменшою, ріднею по маминій лінії. Та приїде у Львів на півтора дня, туди-назад. Чи то щось купувати, чи просто місто подивитися.

Вже й не згадати. І наче нічого такого не зауважиться. Шістнадцятилітня Маринка, ще геть пуп'янок, сором'язливо опускає очі, коли Василь жартуватиме. А красуні Олені й на думку не спаде ревнувати його до малої... Маринка наступного дня повернеться додому. Олена з Василем відведуть її на вокзал. Василь жартома крикне навздогін потягу, що рушить: «Вироставай скоріше, Маринко! Я чекатиму!» Оленка майже не зрозуміє сказане хлопцем і тільки згодом розшифрує кинуті зовсім не на вітер слова. А життя триватиме... Вони з Василем будуть ходити в кіно на останній сеанс, цілуватимуться під кленами та каштанами на Високому замку. Вона освідчиться Василеві в коханні. Він у відповідь промовчить. А коли вона вперто напосядатиметься, випитуючи: «Чи любиш ти мене?», він їй м'яко відповість: «У нас усе життя попереду, Оленочко! І квапити його не варто». Далі поцілунків Василь так і не піде... А згодом його заберуть до війська, Олена ж залишиться чекати на нього. Писатиме чи не щодня. А Василь? Спочатку зрідка відповідатиме, та за півроку геть перестане. А гордість не дозволить гоноровій львівській панночці наполегливіше домагатися хлопця... Промайне два роки армійської муштри. Василь так і не повернеться ані до міста, ані до університету. У відділі кадрів на її допити врешті зізнаються, що Василь Сидорченко перевівся вчитися в інше місто. Так, правильно... У нього все життя попереду. А її наче закінчилося. Наче вирвали душу. Залишаться тільки оці ненадіслані листи, які вона продовжує писати ще від війська своєму Василечкові, охайно складаючи у незапечатані та підписані конверти.

А через три роки буде весілля у троюрідної сестри, тої самої чорноокої Маринки. Й Олена на весіллі впізнає в нареченому свого Василька-Василечка-Васька. Маринка виросла, і Василь дотримав слова – дочекався та взяв її собі за дружину...

Важко уявити, що відчувала тітка Олена на весіллі. В листах цього нема. Тільки гіркота й біль через втраченого коханого, але не втрачене кохання. Навіть одруженого вона продовжувала його любити, бажала Марині та Василю щастя, бо хіба серцю накажеш, і продовжувала щотижня писати чужому чоловікові ненадіслані листи.

Листів назбиралася ціла купа. З них можна було написати історію життя цієї дивної жінки, тітки Олени. І навіть коли Василь з Мариною трагічно загинули, Олена продовжувала листами розмовляти з коханим. То з листів Катруся дізнається, що тітка все ж любила її, наче рідну, хоч ніколи про це дівчині не говорила. Тітка так і не вийшла заміж, присвятивши своє життя тому найдорожчому, що лишилося після Василя, – споминам і Каті.

Кажуть, що чужі листи читати не можна. Так, не можна, коли не дозволено. А в кого просити дозволу? Оленка зараз там, де мала бути. Поруч із Василем та Мариною. А ти жива і зараз тут, одна-однісінька... Зі своїм знанням, горем та розумінням, що тітку Олену ти любиш не менше, аніж рідну маму. Чому тітка ніколи не говорила тобі слів любові? Можливо, боялася, як у випадку з Василем, почути щось прикре у відповідь?

І вкотре ти втікаєш на Двірцеву площу. Вокзал – як ліки від самотності, а не лишень од відчаю та болю. Бо ти не відаєш, чому так склалося в житті цих трьох найрідніших для тебе людей – мами, котра любила Василя; Василя, котрий покохав Маринку з першого погляду; Олени, яка подарувала Василеві велике кохання, та не зуміла зробити його своїм.

Ти сидиш на лавочці у скверику, навпроти вокзалу. Спостерігаєш за романами, які цуплять у роззяв гаманці, задурюють голови ворожінням довірливим панночкам, напускають туману в очі пустобрехами та обіцянками, зв'язують волю, по-зłodійськи, крадькома, підкидають лихо

у валізи, вицмулюючи щастя... Може, тоді й тобі щось підкинули? Вузлик лиха, підписаний словом «невезіння».

Бо через вісім місяців ти вкотре примчиш сюди, цього разу рятувати власне серце. Збирати його докупки, змушувати битися. Знову вокзал... Укотре вокзал... І можливо, вже востаннє вокзал, бо... Щось чорне та лихе затопило твою душу, і ти не можеш собі дати з цим ради.

Сергій тобі чітко сказав, що любові не існує. Є тільки бажання володіти, мати, отримувати, а коли цілі досягнуто – стає нецікаво. І ти йому тепер не цікава. Ти нікому не цікава. Стоїш і ковтаєш мовчки відчай, втупивши очі в табло вокзалу. Львів – Київ, перший перон, відправлення о 21:46... Львів – Вроцлав, Львів – Варшава, Львів... Пелена води затулила очі, й ти вже не можеш читати. Ти ледве стримуєшся, щоб люто не завити від ненависті до хлопця, до себе, до світу. Але маєш це витримати. Бо ті, хто поруч із тобою, лише мандрівники, що приїжджають-відїжджають-зустрічають, і твоя ненависть не має стати їхньою...

Згадуєш, безсила та розчавлена розумінням. Але ж було вісім місяців перебування в раю? Здалося, що по смерті тітки хтось могутній пожалів тебе і подарував щастя. Сергій з'явився у твоєму житті, наче ласка Божого серця. Ти ніколи не мала з чоловіками поважних стосунків. І не тому, що надто серйозна чи перебірлива. Ні. Просто якось траплялися не ті, з ким би було не лише цікаво, а хотілося більшого, ніж сходити в кіно чи випити кави. Принаймні написати бодай одного такого листа, якого написала тітка Олена своєму Василечку. І раптом з'явився Сергій. То трапилося на дні народження колеги. Вже півроку ти працюєш у школі вчителем математики і розумієш, що мусиш спілкуватися, йти до людей, мати друзів. І коли теж новачок у школі, вчителька музики Оксана, запросила тебе на вечірку, ти не відмовилася. Чоловік Оксани познайомив тебе зі своїм давнім другом Сергієм, який одразу ж почав називати тебе «мала», а після вечірки майже нахабно заходився проводити. Ти ледве відшила його тоді. Але впертий пан не захотів відшиватися. Вже наступного дня дав про себе знати. Доволі легко роздобув номер твого мобільного... Почав надзвонювати. Звісно, ти кидала слухавку, не відповідала. Тоді він задарував тебе квітами – розкішні троянди приносили і на роботу, і додому. Сергій утнув багато романтичних дурниць, які так подобаються дівчатам: повітряні кульки у вигляді серця, прив'язані до гілок дерева в тебе під вікнами, та великі білборди навпроти роботи з твоїми світлинами. Здоровенне фото Каті і внизу підпис: «Я шаленію від Тебе!» І ти, несподівано для себе, зачинаєш себе ловити на думці, що цей пихатий самозакоханий типчик тобі подобається і ти готова піти з ним не тільки на каву, а й повечеряти разом.

Він спочатку тихцем заліз у твої думки, потім у життя, а затим і в ліжко... Катя закохалася. Ранками, коли прокидалася раніше від Сергія, зазірала в його заплучені очі, намагаючись прочитати там свою долю – чи назавжди це? І хто вона для нього? Кохана чи коханка? Сергій казав, що хотів би мати її за дружину і за матір своїх дітей, та жодного разу не прохопився, що любить. Чи любить? Боялася запитати, згадуючи листа тітки Олени і слова коханого Василечка – «квапити життя не варто». Боялася, що коли спитає – то сполохає своє щастя. Як тітка Олена колись.

Та не було чого полахати. Бо все закінчилося, як і почалося, умить. Ти вранці пішла на роботу, залишивши коханого в ліжку. У нього перемовини з інвесторами аж о другій пополудні, тож хай собі спить... У Сергія певні проблеми в бізнесі, зараз стільки нечистих на руку розвелось. Він цього дня так і не зателефонував. Катя йому теж не могла додзвонитися... Автовідповідач чеканив одну і ту саму фразу – телефон абонента поза зоною досяжності... Заспокоювала себе думкою – перемовини з інвесторами затягнулися. Сергій не прийшов ночувати ані цього дня, ані наступного, ані через тиждень. Ти обдзвонила всі лікарні, морги, поліцейні відділки, спільних знайомих, друзів, приятелів. Телефонувала навіть батькам Сергія (вицигала номер у чоловіка Оксани). Жіночий голос на тому боці холодно повідомив, що Сергійко

живий, здоровий та надто зайнятий справами, щоби перейматися стосунками з різними там курвами, котрі вішаються на шию довірливим та вихованим хлопчикам.

А після зателефонує Оксана і ти почувеш сумну правду про свого-несвого Сергія. І про нову його пасію. Нову?

– А я? – Ти питатимеш про це не Оксану, ти питатимеш себе. І ти не віритимеш. Не може бути, бути не може... Він хотів мати тебе за дружину, за матір спільних дітей. Сам так казав і не раз. Чи не хотів? Чи то були тільки слова?

І ти поженеш на вокзал. Проведеш там ніч, збираючи до купи думки, зустрічаючи та проводжаючи вітер. Запитуючи когось невідомого про віру та зневіру... Хтось невідомий мовчатиме. За нього вранці тобі все скаже Сергій.

Він зателефонує, щойно ти повернешся з вокзалу. Чужим та крижаним голосом повідомить, що все закінчено. І дива не буде. Бо любові не було. Її насправді не існує. Люди просто використовують одне одного, і коли інтереси індивідуумів збігаються – тоді вони разом.

– Катю, ми ж з тобою сучасні люди. Чого ти до матері дзвониш? У неї цукровий діабет, їй не можна хвилюватися. Я зустрів іншу. Мені з нею комфортно. Так, я казав, що волів би мати тебе за дружину і за матір моїх дітей. Але коли знаходиш кращу кандидатуру для цього, тообираєш те, що якісніше. Вважатимемо, що ти не пройшла відбору. А любов? Її просто не існує. Забудь.

І ось ти, розчавлена й нещасна, сидиш на кухні в Оксани та запиваєш свій біль гірким чаєм.

– Хочеш знати, хто ця інша? Це єдина донька його ділового партнера – Вальдемара Георгійовича. Звати Алевтина. Нещодавно повернулася з Англії. Спочатку там навчалася, згодом вискочила заміж. За лорда, графа чи пера... Ну, щось таке! І отримала титул-статус чи що там дають... Але благовірного якось злапала на подружній зраді. Розлучилася. Відсудила у нього купу бабла та й «з горя» відкрила у Лондоні художній салон. Аж раптом в Англії дівчині стало нудно. Ось і приїхала до батьків у відпустку. А щойно побачила Сергія, випадково у тата на роботі, то захотіла мати нову іграшку. А хіба тато може відмовити єдиній донечці? Тим паче, що Сергій уміє бути переконливим. Ти ж про це знаєш, Катю! І Вальдемару Георгійовичу подобається Сергій – гарна освіта, хороші батьки – набожні греко-католики, з інтелігентним корінням, а ще спільний бізнес та спільні інтереси.

– А кохання? – прохопилося в тебе.

Оксана сумно хитає головою.

– Ти вибач мені, Катю, що я тобі відразу про Сергія не розказала. Чоловік просив не втручатися – дорослі люди, самі розберуться. Але... Я мала тебе бодай попередити. Та, чесно, я не думала, що у тебе з ним так далеко зайде і ти таки закохаєшся у цього фраєра. Ти ж розумниця! Сергій не одній спаскудив життя. Це птах не нашого неба. Він коли нап'ється, то приходить до мого чоловіка типу на сповідь. Вони однокласники. Я залишаю їх наодинці. Сама йду спати. Але не завжди спиться і доводиться слухати... Знаєш, хто ти насправді для нього? Трофей. «Зловив пташку, обскубав і викинув». То його слова. Радій, що без наслідків для тебе все закінчилося. Від нього тут одна довірлива залетіла і навіть народила хлопчика. Зоряною звати. Красива дівка. А він скористався й залишив. Від дитини відмовився. Сказав, що не його. Обізвав хвойдою. То вона після цього наче здуріла. Навіть на Кульпарківську потрапила. Має тепер там свій кабінетик. Бідна жінка.

– А дитина? Вона теж на Кульпарківській? – Ти дивишся на Оксану переляканими очима. Ти їй не віриш.

– Ні. Дитину не можуть залишити з божевільною. Ще щось собі чи малому зробити. Вона ж пробувала вени різати та вішатися. Її добре стережуть. Зоряну позбавили батьківських прав. А вона хлопчика Сергієм назвала, уявляєш? Дитина в якомусь притулку.

– А батьки? Дід з бабою тобто.

– Чий? Сергієві? Гм...

Ти згадуєш розмову з матір'ю Сергія.

– Ні. Зорянині. Це ж онук. Рідна кров.

– Батька в Зоряни немає. Мати алкоголичка. Інші родичі теж непутящі. Та що тобі до чужої біди, Катю? Радій, що той засранець вчасно забрався з твого життя.

Радіти? Як? Хіба можна переформатувати серце?

Знову вокзал... Але цього разу вокзалу замало. Може, собі збожеволіти чи кинутися під потяг? Та не можна – не можна – не можна. Самовбивць не пускають ані до раю, ані до пекла.

Ти навіть не пригадуєш, як купила квиток в один бік. До станції свого дитинства. Ти поїдеш додому. З одного вокзалу на інший. З одного рідного міста до іншого – рідного містечка. Скільки років ти там не була? Ох, важко й порахувати... Може, десять... Тітка не любила їздити в гості до колишньої рідні.

Тітка Олена щонеділі водила тебе до церкви. Ви обов'язково ставили свічки за упокій рабів Божих Василя і Марини. Олена все примовляла, що нема потреби на цвинтар ходити. Душі покійних уже й так на небі, а тіло – тлін і належить тільки землі. Ти погоджувалася з тіткою, бо вона старша й мудріша. А коли тітки не стало, ти продовжувала щонеділі ходити до церкви та ставити свічки за упокій. Та не дві вже, а три.

Потяг рушив. І ти, втомлена, зчорніла від болю і сліз, без багажу, вбрана геть не по дорожньому, сіла й поїхала світ за очі. І ось тепер стоїш у тамбурі купейного вагона й дивишся у ніч... Усе наче відбувається не з тобою... Зрештою, в усьому винна сама. Ні подруг, ні близьких, лише темна ніч усередині й чорнота за вікном... За 25 років життя так і не надбати собі бодай одного друга. Чому? Що з тобою не так? Ні... Є в неї друг. Один, справжній та вірний. Вокзал...

Грубий голос провідниці за спиною:

– Агов, дівчино! Ти так і не лягала? Боялася станцію проспати? Так я ж сказала, що розбуджу. За три хвилини прибуваємо.

Ти бредеш порожнім містом свого дитинства. Нічний цвинтар, похмурий, тяжкий від хрестів і разом з тим геть нічим не гірший від якогось іншого місця у твоєму всесвіті. Притулок для решток тих, хто вже не тут. Ти проплакала на могилі мами й тата чи не всю ніч. Сама не знаєш, де стільки сліз знайшлося? Напевне, назбиралося за ті роки, коли мовчки свій відчай ховала то на вокзалі, то в серці. Зі сльозами витікала образа на батьків, які саму тебе залишили. Образа на Сергія, запах якого досі живе всередині твого тіла, і твої пальці досі пам'ятають його шкіру на дотик, серце згадує його голос, його подих назавжди став частинкою твого вдиху... А видихнути його з себе ти так і не спромоглася.

І ось тепер стоїш біля маленького озера посеред міського парку. Тато з мамою часто приводили тебе сюди. Це було казкове місце. Мама-красуня і тато – твій герой, який підкидав тебе, малу, вгору, аж до сонця, і ти махала руцями, наче хотіла злетіти, і реготала заливисто. Мама щасливо всміхалася, всміхалося й сонце, і небо, і дерева, і світ. А ще на тому озері жили чорні лебеді. Диво, дивовижне і прекрасне. Пара: він і вона. Добрі люди змайстрували для них невеличку хатинку, підгодовували, і ті, відповідаючи взаємністю, приводили на світ потомство – маленьких пухнастих лебедиків. Зараз від хатинки не лишилось і сліду. Від лебедів теж... Тільки одноокий ліхтар кволо підморгує жарівкою, що ледве дихає. Смутку додається... Починається дощ. Поки кволенький і неспішний. Ледачі краплі роблять кола на плесі води, випи-суючи розпачливо букву «о-О-о». То озеру, певно, також болять...

Навіть у темряві видно, скільки бруду та сміття зараз тримають його береги. Люди вміють усе зруйнувати, навіть пам'ять. Ти знову плачеш і дивишся на краплі, які, стаючи буквами, розходяться поверхнею води. Розпач, розпач, розпач. Та дощ шепоче геть інше тобі на вушко: «Не плач, не плач, не плач!»

– Доброї ночі! Чи не запізно для прогулянки, люба панно? – за твоєю спиною чується жіночий голос.

Ти озиряєшся. Неподалік старша пані в елегантному білому капелюшку, в довгій аж до землі чорній сукенці. В руках жінки повідок, у ногах – собака. Пес хижо показує зуби, але не встигає ані гаркнути, ані шарпнутися, бо пані в білому капелюшку нахиляється і шепоче йому щось на вушко. Той відразу ж заспокоюється і всідається спокійнісінько в ногах господині.

– Ось тутечки лавка, хоч вона і мокра, але ж і ти не сухіша – сідай поруч. Погломонимо, любко.

Пані сідає на мокру лавку, навіть не стараючись її чимсь накрити чи бодай стріпати з неї воду. Ти втомлено сідаєш поруч. Такий нескінченний день. Твій погляд падає на мирного пса, і майже зойк виривається з грудей – це не пес, це вовк?

– Це не вовк. – Жінка наче читає твої думки. – Схожий трішки. Порода така, аляскинський маламут. Їх доволі часто плутають із вовками, і щоразу доводиться пояснювати, щоб люди не лякалися. Живемо разом – він і я. Костею звати. Вгадай, хто в хаті головний? Ще треті півні не співали, а Костя мене вже на прогулянку кличе.

Ти вдавано розуміюче киваєш. Чи не все одно?

– Ти не тутешня. Я тутешніх молодих людей усіх знаю. Лише рік, як не вчителью. У нас на ціле місто аж одна школа. Зате велика й гарна. Я вчителька молодших класів. Звати мене Раїса Володимирівна. Гм... Тобто вже колишня вчителька. Після пенсії ще 15 років працювала. А тепер ось тільки Костю навчаю, а може, то він мене. По-різному... – жінка ніжно гладить собаку по голові.

А тоді різко повертає голову у твій вбік, чекаючи відповіді. І ти мусиш щось казати:

– Ні, я таки тутешня. Тут народилася та прожила шість щасливих років. А знаєте, як не дивно, але я добре пам'ятаю цей парк. Він тоді був юний і чистий. А плесом плавали чорні лебеді. Я донька Марини й Василя Сидорченків. Катя Сидорченко. Коли батьки загинули в аварії, мене тітка Олена забрала до себе у Львів. Тітка померла, й ось я тут. Сама не знаю, чому.

І ти незчулася, як розповіла геть чужій людині про своє життя. І про батьків, і про тітку, і про її листи, і про Сергія, і про вокзали... Жінка чемно слухала, не перебиваючи. І, здається, пес теж слухав, бо лежав сумирно, навіть подихом не видаючи своєї присутності. Урешті ти вмовкла. Усі слова було сказано. Відчай, біль, неспокій, туга. Ти таки втомилася все це в собі носити.

Жінка в білому капелюшку бере твою холодну мокру долоню у свою. Рука в неї суха та тепла, і раптом ти відчуваєш, як тепло від руки жінки перетікає в тебе, стає твоїм. Тобі зараз добре, наче вдома. В парку, на лавці, поруч із чужою людиною.

Жінка починає говорити, тихо, спокійно, розважливо:

– Мені бабця якось розповіла одну бувальщину. Тобі буде корисно її почути. Жила собі на світі білому молода жінка. Дуже добра і лагідна, мухи не образить. І наче все в неї гаразд: і батьки її люблять, і люди поважають, але разом з тим почувається вона всюди чужою – і вдома, і на роботі, і в рідному красивому місті. І коханого вона собі знайшла, і друзів наче мала, але все видавалося якимсь несправжнім чи що. Зажурилася жінка. Чого ж їй не вистачає? Може, найважливішого? А що найважливіше, вона поки так і не втямила.

І намарився їй однієї ночі сон. Начебто пташка нащобетала, що тоді вона стане щасливою та отримає те найважливіше, коли серед пустелі віднайде закинуту криницю, розчистить її та стане усіх спраглих поїти водою з неї.

Уранці жінка прокинулася і вирішила у своєму житті щось змінити. Вона звільнилася з роботи, попрощалася з друзями та коханим, замкнула на ключ квартиру, сіла в потяг і поїхала шукати пустелю із закинутим колодязем. Пустелю вона знайшла доволі швидко, хоч їх у нашому світі не так і мало. От навіть наше містечко ще трішки – і перетвориться на неї... Але зараз розмова не про це, а про нещасну жінку, яка просто не могла себе знайти. Тож розшу-

кала жінка пустелю, відкопала закинутий колодязь, відчистила і стала чекати... Отих самих подорожніх, спраглих, щоб напоїти їх.

Вряди-годи, не так часто, як би хотілося жінці, до колодязя таки забредали спрагли. Люди щиро дякували жінці за воду, і її серце щоразу наповнювалося теплом і радістю. Вона нарешті відчула свою потрібність. Посеред пустелі, на краю світу. В кожного, звісно, свій край. Для цієї жінки край світу був у пустелі.

Та одного разу до криниці підійшов вродливий стомлений чоловік. Сподобався він жінці. Він не прохав пити, а чекав, коли вона сама йому запропонує, та ще й піднесе. Жінка рада була такому гостю. Дістала свою найкращу посудину, наповнила її по вінця прохолодною водою і подала незнайомцю. Той обережно взяв до рук келих, підніс спочатку до носа, понюхав, тоді ледве приклався вустами, невдоволено скривився, надпив, а рештки сердито вилив собі під ноги. Тоді обізвав жінку останніми словами, а її воду – отрутою, крикнув, що її колодязь треба зрівняти з землею, щоб навіть сліду не залишилося. А її добряче побити, бо поїть вона людей гидотою. Він верещав і лаявся. Прокльони сипалися з його вуст горохом, і раптом тиха та завше сумирна й спокійна жінка не втрималася. Вона ж своїми руками розчистила цей колодязь, живе самотиною, не скаржиться на життя, догоджає усім. Насадилася маленький городець і тільки з нього має для тіла поживу, а для серця і душі – розраду. Бо не одного спраглого врятувала її вода. Жінка й не спам'яталася, як накинулася з кулаками на чоловіка. І де сила взялася. Чоловік від несподіванки почав задкувати, перечепився ногою через камінь, упав навznak і вдарився головою простісінько об цямрину. Мить – і він лежить бездиханно в ногах сторопілої жінки. Вона щойно вбила людину?

Жінка не встигає й спам'ятатися, бо до її оази під'їжджає новий подорожній. Він підбігає до бездиханного тіла чоловіка, нахиляється над ним. А коли пересвідчується, що той мертвий, з радісними криками кидається до жінки: «О, благородна пані! Цей покидьок – гвалтівник і вбивця. Дякую вам щиро. Ви не тільки цілющою водою напоюєте спрагле тіло, ви зараз як меч правосуддя...» – «Я його не вбивала, він випадково оступився і впав», – виправдовувалася жінка. «А хто вам сказав, що це випадково?» – кланяючись жінці, відповів подорожній. І щойно він це промовив, як усе довкола почало змінюватися. Навкруги зазеленіла трава, сухі дерева вкрилися молодими листочками, а колодязь наповнився водою так щедро, що вона почала вилитися через край і за мить потекла струмочком...

От і вся притча, панночко. Ви мені нагадуєте мене колишню. Я виросла в столиці. Навчалася в університеті, мої батьки тільки через любов до мене трималися купки, хоч насправді ненавиділи одне одного. Я мала коханого, який мене зраджував із найкращою подругою. Я робила вигляд, що в мене все гаразд, хоч і почувалася зайвою – і вдома, і в місті. І коли бабуся мені розповіла цю притчу, я відразу не зрозуміла, що вона про мене. Але коли настав час розподілу в університеті й мене направляли на роботу в це маленьке містечко, а мій татусь готовий був заплатити, тільки щоб мене від цього відмазати, я чи не вперше влаштувала бунт. Я залишила столицю, розв'язала руки батькам, вони розлучилися згодом і вже поодиночки стали щасливими. Послала куди подалі й подругу, і коханого, переїхала жити сюди й геть ні про що не жалію. На початку було нестерпно важко, дитино. Та коли не докладеш зусиль, твоя криниця так і залишиться захаращеною, а пустеля не вкриється зеленню...

Жінка ще щось говорить, але Катруся вже її не чує. Повіки стають важкими, думки застигає туман, десь далеко-далеко звучить знайома мелодія, така схожа на перестукування коліс на вокзалі – тудух-тудух... Вона знає, що далі робити... Вона тепер знає... Знає...

***

Вокзал. Здебільшого шарварок і багато заклопотаних облич. Одні зустрічають, радісно чи вдавано радісно, інші змучено чекають на потяг, ще інші просто вештаються вокзалом...

Хоча... «Просто» ніколи не буває. Бо коли ти потрапляєш у таке місце, має бути привід чи причина, щоб ти в ньому опинився.

– Мамо, матусю, а наш поїзд уже скоро?

– П'ятнадцять хвилин чекати, Сергійку. Тільки п'ятнадцять хвилин. Ти так і не сказав, як тобі Львів? Тільки чесно, гаразд?

Хлопчик підморгує мамі.

– Ну, непогане місто. Красиве, старе. Але якщо чесно, то вдома куди ліпше. І лебеді в тому Стрийському парку якісь замучені. Наші, хоч і чорні, набагато гарніші. Й озерце наше чистіше, і парк затишніший, і люду менше. Ех... І я дуже скучив, навіть за школою. А за Костею і за бабусею Раєю, то слів нема як. А ти хіба не скучила за своїми уроками?

– Скучила. Дуже!

– Мамо, я люблю тебе!

Катя посміхається сину. Він геть не схожий на свого батька. Він так нагадує Зоряну. Очі, волосся, уста. У когось мобільний озивається гучною мелодією «Океану Ельзи»:

Десть там, у океані подій,
Десть там, на висоті моїх мрій,
Десть там, там, де панує любов,
І я відчуваю, як серце співає!
Як поруч з тобою —
Життя починається знов!..
Починається знов!..

– Так, поруч з тобою, – впевнено говорить до сина Катя і пригортає його до серця.

2016 р.

Муза плакала

Сталося. Ти повернувся.

Коли я перестала чекати, здригатися від звуків ліфту, від дріботіння дощу по віконній шибі, перестала прислухатися до чужих кроків на сходовому майданчику, гортати зачитану книгу споминів, болісно переживати знову і знову той фантомний біль, який по собі залишив Ти.

Перестала. Бо...

...навчилася жити без тебе, облишила марити минулим...

Ти прийшов. Зателенькав вхідний дзвінок спотвореною музикою Шопена, я рвучко відчинила двері. Я нікого не чекала сьогодні. Я просто тепер завжди так роблю. Не запитую – хто, чому, навіщо, просто рвучко відчиняю двері. Я перестала боятися... Свого міста, свого будинку, людей довкола, себе.

Стоїш. Тупцюєш на місці. Наче не було тих років без тебе, тих страшних днів, годин, хвилин, секунд, які тиснули одноманітністю, вбивали порожнечою, лякали холодом, бо без тебе. Стоїш. Мнеш у руках букет. Квіти. Жовті сумні троянди – колір смутку, нанизаний на тендітні рамена пелюсток. Трохи знічено протягуєш:

– Ну, привіт, мурашко! Це тобі! Був неподалік – вирішив зайти та провідати давню знайому!

Удавано весело й досить меланхолійно говориш і підводиш на мене очі. О, я знаю силу твоїх очей – блакитних і чистих, наче щойно вимите небо. Коли довго дивитися в них, зачинаєш літати, мріяти, а потім... Потім обов'язково падаєш і помираєш від кохання або від болю. Там чистота й наївність межують із небезпеками впіймати зустрічний вітер, який поламає, потрощить крила, і тоді... А тоді можна й не вижити. Ти знаєш про силу свого погляду і тому просвердлюєш мене очима, і раптом... твоя дзеркальна самовпевненість розбивається на друзки. Нажахано робиш півкроку назад – і ціпенієш.

Усе намарно, любий! Ти спізнився. Прийшов відіграти душу? Здається, так це називається, коли згадують про колишніх, утікаючи від теперішніх. Дарма. Бо зараз тут згарище. Зола холодна, іскри давно згасли й стали спогадом...

Дивлюся тобі в очі. Ні, я не відводжу погляд. Не тепер.

– Заходь. Чого тупцяєш на порозі? Поп'ємо кави. Потеревенимо. Скільки ми не бачились? Два роки? Три? Як шалено летить час! Кухня знаєш де. А я візьму в кімнаті вазу для квітів...

Ти повернувся до неї. Повернувся.

Сидиш на моїй кухні та говориш, говориш, говориш... Про модернізм, новий український авангард у живописі, про, власне, головну твою гордість – авторську виставку. Ти став знаним і модним художником. Наша розлука пішла, очевидно, на користь нам обом. Я ствердно киваю головою і... згадую, згадую, згадую.

Ти завжди був головним у моєму житті. Я кохала так сильно, що була готова небо під ноги простелити, тільки б тобі затишно ходилося, сонце в голові поставити, щоб тільки для тебе світило й тебе зігрівало, зорі вплести в коси вітрові – якщо це буде той проклятий сюрреалізм, на якому ти завжди був поведений. О, ти цінував мою жертвність. Ти дозволяв себе боготворити, захоплюватися, кохати, завжди бути поруч... І, знаєш, тоді цього мені було достатньо, навіть коли доводилося о першій годині ночі бігти тобі й твоїм друзям за пивом, бо воно раптом закінчилося, чи о четвертій ранку витягувати тебе з цюпи, куди ти «випадково» заgrimів після того, як на спір п'яним та голим о третій ночі стояв на голові у фонтані Нептуна на площі Ринок і декламував сороміцькі вірші, або коли... Досить, книга спогадів пошарпана до непристойності.

А чим (чи ким) насправді була я для тебе?

– Маленька мурашка на шляху геніальності! – це твої слова. Одного разу ти випадково розчавив мене. Велика, мудра й геніальна людина просто не помітила дрібної комашні під ногами. Ти уявити собі не міг, що й мурашка має душу, серце і повну криницю сліз, заповнену зневаженим коханням.

«Любов довго терпить і все пробачає». Так каже моя мама. Тепер я знаю, що не все. А може, тоді це й не любов. Моє кохання було довгим, як найдовший літній день, і вірним, як тінь, що завжди поруч. Воно літало попід хмарами й було вище неба. Воно розганяло негоду вітром пристрасті, коли буревій вирував над твоєю головою і затуляв зорі. Моє кохання ходило землею і збирало нектар із квітів для твого натхнення. Воно клало під ноги гірські едельвейси і, як цвіт папороті, здійснювало мрії. Моя душа вимагала небагато: трішки тепла, трішки поваги, трішки любові.

Одного разу в твоєму житті з'явилася нова інша. Скільки їх було: для натхнення, для самоповаги, для творчого збагачення... Завжди знаходилося виправдання зрадам. Творчість генія постійно потребувала «свіжих емоцій»... Та цього разу ти привів її не в свою майстерню, як робив зазвичай. (Якби це відбувалося у твоїй майстерні, то мураха й цю гірку пігулку легко проковтнула би.) Але... Ти привів її до мене і поклав у наше ліжко. Ви лежали під нашим небом, грілися нашим сонцем, вкривалися нашим коханням... Я стояла і дивилася, як довкола мене помирає цілий світ, гасне сонце, падають зорі, вкривається іржею небо, пліснявою – земля, кригою – вода в криниці, а в душу заповзає темрява.

Ти самовпевнено встаєш із ліжка. Брутально відштовхуєш мене від дверей спальні й говориш:

– Слухай, мурахо, не затуляй мені сонце! – і грюкаєш перед моїм носом дверима.

І тоді я вмираю. Розчиняюсь легким серпанком у теплих променях світанку, стаю холодною кавою, не придатною до пиття, стікаю цівочкою на брудну від недопалків підлогу...

Помираю...

Ти не прийшов ані на похорон, ані на поминки... Тоді не прийшов.

Мене воскрешали довго. Мамині сльози вливали в тіло життя. Мамині руки гоїли рани. Мамині слова лікували душу. Але все ж мене – тієї, яку ти знав, – більше немає. Сходи на цвинтар спогадів і занеси їй ці жовті квіти. Я люблю жовтий колір, та ненавиджу віднедавна жовті троянди, бо це *твої* квіти, це *її* квіти. Квіти тої, якої вже нема.

Бо коли помираєш – стаєш іншою.

Я змінила смаки і вдачу, навіть сонце та небо, колір волосся, зачіску, фах, прізвище та ім'я. Я змінила номери своїх телефонів: і мобільного, і домашнього. Зробила у квартирі ремонт, придбала нові меблі, вставила нові вікна для нового сонця... Два з половиною роки я не могла жити в одному місті з тобою, дивитися на одні зорі, пити одну воду. Мені здавалося, що це все отруєно тобою. Від кохання до ненависті – один крок. Так кажуть, можливо. Скільки кроків від кохання до байдужості – я тепер знаю, набагато більше. Ти мені байдужий. Це навіть гірше, ніж ненависть. Ти поки що цього не розумієш. А може, й не зрозумієш ніколи... Та мені...

...байдуже.

Бо нарешті Львів перестав бути для мене тільки тобою. Виявилось, що він набагато кращий від того Львова, який ти мені відкрив. Місто прийняло мене, бо я зрозуміла його сльози, його дощі, його меланхолійний настрій, замішаний на каві та на старих мурах давніх кам'яниць. Я навчилася не впадати від його дощів у депресію. Навчилася блукати його мокрими вуличками під парасолькою і без. Навчилася чути, як крізь його бруківку й товщу літ росте трава біля костелу Івана Предтечі, в якому молилася ще дружина князя Лева Констанція. Навчилася слухати, як розпускається перша брунька у Стрийському парку, зацвітають перші весняні котики в Шевченківському гаю, цілуються голуби під рукою коронованої Свободи біля купола

етнографічного музею. А як мелодійно чалапає старими вуличками напівпорожній трамвай! Як сонно дрімає годинник на Ратуші! І тільки гонорова панна Слава на фронтоні оперного театру так само мужньо й пафосно тримає у своїх тендітних та чіпких руках пальмову гілку...

Ти, напевне, вважав би мене божевільною, якби почув, що я бачила на власні очі, як Львів своїми сльозами розчісує кам'яні гриви старим левам, що дрімають біля порохової вежі? І як біля Домініканського собору Єпифаній Дровняк дружньо підморгує мені та промовляє: «Вільним фальшиве небо не потрібне»? І я йому вірю, вірю місту, але не тобі...

Я навчилася відрізняти фальш від правди, любий. Тому – обережно зі словами.

А ти безупинно говориш. Перечіпаєшся на деяких словах, закінчення ковтаєш. Дивно, раніше цього якимось чином не зауважувала. Та ти навіть трохи картавиш. Це мене смішить. Я гидливо кривлюся, наче з'їла щось кисле. І продовжую варити каву. Таку, як ти любиш, – густу, смоляну, темну, з гвоздиною, корицею та терпкістю.

Простір кухні наповнюється запашистим ароматом. У Львові кава завжди особлива. І кожна правдива львівська газдиня має свій винятковий рецепт. Моя кава теж унікальна. Бо вона пахне не лишень гвоздиною та корицею... Ще трохи сухими пелюстками хризантем, які я завжди додаю до кавових зерен, коли їх мелю.

Розливаю терпкість у крихітні горнятка. Ти так любиш цю каву: міцну, чорну, хризантемну.

– Знаменита кава, мурашко! Як завжди – бездоганно та елегантно. Густа, наче смола. Темна, наче горобина ніч. Гірка й запашна, наче справжня жінка. Наче Ти. Ніхто так вишукано не вміє заварювати каву.

Здивовано вглядаюся в тебе. О, невже ти став романтиком? Таких панегіриків моя кухня від тебе ще не чула. Моя кава для тебе завжди була лишень кавою...

Та я чомусь геть не млію від твоїх компліментів. Бо це лишень букви, філігранно загорнуті у слова, а потім переведені у фальшиву мелодію твого голосу. Тебе це бентежить. От і цукор розсипав. Знічено почав його збирати. Ти п'єш каву з цукром? Відколи? Напевне, це старість, бо солод перебиває смак гвоздики, аромат кориці, терпкість хризантем і ти це знаєш.

Говоримо ні про що, ведемо світську розмову – або товчемо воду в ступі. Ти продовжуєш мене дивувати, сиплеш компліментами направо і наліво. Про новий колір мого волосся, який мені так пасує, а красивій жінці пасує все, про те, що я змінила не тільки шпалери в кухні, а й гардеробчик – довжину спідниці та довжину ніг, що ошатність у моїй кухні та й у всій квартирі така, що аж хочеться тут залишитися жити... Хапаєш мене за руку, підносиш її до губ. Цілуєш мої пальці. Кажеш, що моя шкіра пахне хризантемами та кавою, що усміх мій, наче у янгола, що уста мої, наче спілі літні вишні.

Слова, слова, слова... О, звісно, таке чути завжди приємно. Слухати, та не вірити.

Раптом прокидається бурчанням домашній телефон. Визволяю свою руку з міцних твоїх обіймів. Неспішно виходжу в коридор і беру слухавку. Телефоную мама. Вона на відстані чує... тебе. Говоримо про якийсь дріб'язок, нагадує, що у мене важлива зустріч за годину. Я пам'ятаю про це і все ж щиро дякую мамі за нагадування. І не тільки за це... Бо вона мені щойно ще раз нагадала, хто ти насправді такий. Чую, як на тому кінці мама кладе слухавку. Та все ще тримаю свою білу вуху.

– Так, так, – голосно сміюся. – Я тебе також цілую, любий. Так, так! Я тебе також кохаю. Незабаром побачимось.

Кладу слухавку. Знаю – ти дуже уважно слухаєш. І «правильно» все зрозумієш. Збираю всю силу волі в кулак. Озираюся і шпортаюся на твоєму розпачливому погляді. Очі кольору неба заволокло грозовими хмарами. Двобій завершено. Якусь мить мовчимо. Тиша, здається, з'їдає звуки і робиться вологою. Від неї пітніють долоні. Ти так і не зрозумів, коли програв.

Металевим безбарвним голосом порушую мовчання:

– Вибач, любий друже! У мене побачення. Трішки поспішаю. Приємно було зустрітись та довідатися про твої успіхи. При нагоді відвідаю твою виставку, обіцяю. Спасибі за запрошення. Бувай. Привіт львівському бомонду.

Тепер ми квити – цього разу я зачинаю перед твоїм носом двері, не грюкаючи, тихесенько і назавжди.

У мене справді зустріч: ділова й дуже важлива. Я впевнена – все буде бездоганно. Що мені якісь там багатоголові дракони? Адже я перемогла самого мінотавра, який ладен був мене зїсти...

Шукаю мобільний, як завжди, десь посіяла. Він спокійнісінько мовчить на холодильнику в кухні. На столі натикаюсь на каталог твоєї виставки. Спеціально залишив. Не встояв, щоби не похвалитися. На обкладинці натюрморт із жовтих троянд, під ним готичними літерами виписано – «Персональна виставка “Муза”». Цікаво, хто вона – твоя Муза, та жінка, котрій ти присвятив цілу виставку? На обкладинці, під назвою, так гарно говориться про неї: «Усі портрети художника присвячені одній жінці, Музі митця. Єдиній, справжній, неповторній...» Я рада, що ти знайшов її. Ту – єдину. І вже не сприймаю твій візит як спробу нападу. Розумію його як намагання вибачитися за помилки минулого. По-іншому ти перепрошувати не вмієш.

Мобільний озивається музикою літа, мелодією Вівальді. На екрані висвітлюється невідомий номер. Якусь мить вагаюсь: а може, відключити? Я ж поспішаю... І все ж – беру слухавку. Раптом щось важливе...

– Алло! Слухаю!

Гортаю сторінки каталогу. Там портрет жінки. Очі на півсвіту та розкішне темне, як ніч, волосся, розвіяне вітром. Здається на мить, що ця прекрасна жінка ширяє між зорями, які миготять у неї за спиною. Така невинна і щаслива жінка... Вдивляюсь в очі твоєї Музи. І затерпаю... Та це ж... Я впізнаю... себе.

Слухавка наповнюється розпачем:

– Алло! Сонечко моє золоте! Ангелику мій найдорожчий! Мурашечко моя люба! Ти мене чуєш, чи чуєш?! – Як відчай, твій голос. – Я кохаю тебе. Я кохаю тільки тебе! Кохав і кохаю тільки тебе! Ти – моя Муза. Я не можу дихати без тебе. Не можу й жити. Все сподівався – це мине. Адже художнику для справжньої творчості потрібна барвистість... Я колись так думав. Так, я – ідіот. Зрозумів це лишень тоді, коли ти пішла. Для чого мені всі жінки світу, якщо єдина і найважливіша – не поруч? Я нікого, крім тебе, не можу кохати. Я малюю тільки тебе, снишся мені тільки ти. Я більше не літаю у снах. Це ти давала мені крила. Пробач мені, кохана, за все пробач. За дурне хмільне непорозуміння. За той вечір. Я ледве його пам'ятаю, п'яний був. Ти несподівано зникла. Квартира порожня, телефони вимкнуті, на старій роботі тебе нема й не знають, куди виїхала. Я шукав тебе, навіть не одну ніч прочекав під дверима квартири. У міліцію, в розшук подавав. Через знайомих у паспортному столі тебе розшукували. Все намарно. Хтось пустив чутку, що ти за кордон виїхала. А тиждень тому на вокзалі випадково зустрів Геніка. Він і сказав, що ти зараз у Львові і мешкаєш там, де й мешкала. І номер твого мобільного він дав. Я нарешті набрався сміливості і... Я вже тиждень приходжу. Стовбичу під вікнами. Вивчив твій розпорядок дня, коли ти йдеш на роботу, коли повертаєшся, хто тебе підвозить під будинок автівкою і якою... Пробач мені, за все пробач. Мені ніхто, крім тебе, не потрібен. Я змінився, я став іншим, і я не можу без тебе. Мені сниться запах твого волосся і ніжний шепіт твоїх долонь. Ти – моє натхнення. Я загину без тебе. Помру.

Ти говориш – говориш – говориш. Фальшивиш. Забагато пафосу, любий. Я кладу слухавку на стіл, не від'єднуюсь. Це надовго. Побалакай із моєю кухнею – можливо, їй буде цікаво. Мені – вже ні!

Виходжу в коридор. Беру сумочку. Підфарбовую губи. Із дзеркала на мене дивиться впевнена в собі жінка. «Доведеться знову змінювати номер мобільного та, можливо, й квартиру теж. Але не місто. Львів любить мене!»

Вибігаю з будинку в літній львівський вечір. Він такий паркий і тривожний... «Добре, що у мене в сумочці парасолька. Буде дощ!» Проходжу повз Палац мистецтв. Стіни... Стенди... Бігборди... З них на світ Божий гордо та велично дивиться твоя Муза. Тільки на мить зупиняюсь перед величезним плакатом. Вдивляюсь в очі жінки. Ніжний літній вітерець розкуйовджує моє тепер руде волосся, і воно стає мов крило птаха. Майже як на картині. Але я тепер навчилася літати. Я це знаю, бо моє життя – це не Ти. Небо ще більше пахне дощем, вітер – вечором. Впевнено шепочуть губи:

– Я виграла не тільки битву. Я виграла війну, Голіафе!

Грім гучним бубоном гримає в замкнені ворота неба. І небо не витримує ударів, розчиняє браму, випускаючи на волю баских коней-блискавок. Перша крапля дощу скорботно й зі смутком падає на плакат, котиться щокою Музи. Друга, третя, п'ята...

Муза плаче...

2015 р.

Вона сьогодні пішла

Вона прощалася і йшла сьогодні від мене. Сказала, що назавжди. Вона вважає, що я покидьок, котрий не розуміє її досконалість та недостатньо любить. Зухвало збирала одяг, косметику, взуття, акуратно складаючи все до валізи. Робила то з гонором, то неквапно, але переконливо. Від цього віяло смутком і тугою. Театрально демонструвала найкращі шати, які колись принесла з собою і в які була вбрана в ті хвилини, коли нам насправду було добре разом. Це мало мене збентежити, я мав зачати жалкувати за «нами», за тими особливими миттями і, звісно, за нею. Я мав визнати, що є найсправжнісіньким бовдуром, благодіяти їй залишитися, бо таких жінок тримають щосили, тримають біля серця. Натомість у відповідь почути: «Невдячний егоїст, тупак, лицемір...» І ще купа перчених епітетів, які зазвичай говорять жінки, коли все закінчується між ним і нею. Та вона цього не скаже. Її норовлива гордість не дозволить.

Ох... Одне й те саме. Упевнений, і цього разу вона таки щось своє залишить у моїй шафі. Зробить це зумисне і повернеться за день чи два, маючи привід. Примітивний хід, який ніколи не спрацює.

Ось вона тримає в руках намисто з перлин, а тепер найошатніше з-поміж інших, лілейне плаття, погаптоване сріблястими квітами... Мені від тої краси стає навіть трохи не по собі. І вона це бачить, в очах загоряються вогники надії. Невже я відступлюся? Вона хапається за скриньку, заповнену блискучими цяцьками, дещо з них подарував я. Ех, а я таки звик до цієї чарівної жінки. До її вишуканості й ошатності. Такі бездонно-блакитні очі, коралові губи, ніжний чистий погляд, чарівливий та завжди оманливий.

Вона зазирає в очі. Ну, навіщо аж так? Цей благальний погляд, який чекає, що я раптом схоплю її за руки, впаду навколішки, зачну благодіяти і вибачатися, попрошу залишитися назавжди.

Та я цього не роблю. Просто відводжу погляд. Соромливо опускаю додолу очі, наче на долівці шукаю вчорашнього дня...

Я так і сидітиму на дивані, коли вона підійде до мене впритул. Попрощатися. Тому що геть усі речі вже спаковано. І спаковано у білу валізу. О, так, у досконалих жінок навіть валізи непорочно білі. Я сиджу на дивані та мовчки слухаю, як вона дихає. Подих прискорений від хвилювання. Вона залишає ще один шанс мені і собі теж. Вистачає маленького жесту – вхопити її за руку, і вона залишиться. Сказано калатає серце слабкого до вроди та до жіночих благань чоловіка. Яка вона красуня! Бездоганна в своїй скорботі, казкова у своєму відчай. О, так – вона не хоче йти, зовсім не хоче, але мусить, бо коханий її не просить, бо вона так вирішила і крапка. Очі – зорі на блідому обличчі. На мить навіть здається, що зараз заплаче і з її ніжного личка додолу скотяться сльози... Але вона стримується, втискує досередини разом із пелехом образи сльозливі відчай і біль. Справжні красуні ніколи не плачуть, вони зневажають слабкість в усіх її проявах. То за ними ллють сльози, тужать і сумують, присвячують вірші, музику, пісні, малюють полотна.

Вона гордо піднімає голову, приклеює до уст саркастичну посмішку, розвертається на високих підборах, шарпає різко валізу на себе та йде. Цокають підбори, мовби доля забиває цвяхи в домовину нашого з нею минулого. На порозі біля самих дверей озирається. Останній шанс? Я це знаю, бо голову ховаю в плечі. Дай слабинку і... От-от кинуся їй навперейми. Хіба можна дати піти такій жінці, просто так, мовчки?

Можна! Заради іншої жінки.

Я стою біля вікна. Моя білява красуня йде вулицею мого білого міста. Її черевики на білому снігу залишають білі сліди. Вона залишає мене красиво, не озираючись. Справжні жінки ніколи не озираються. Мить – і біла завіса останнього в цьому році снігу ховає від мене найдосконалішу серед жінок. От і все – прощай, кохана!

Тим часом у двері хтось наполегливо та жваво грюкає. Метушливо дзвіночками розливається сміх. Та панна така нетерпляча, спробуй її не впустити...

– Привіт-привіт! Ти чого так довго? Прокидайся, сонько! Невже не сумував за мною? – і в кімнату вривається теплий вітерець, лагідне світло, запах квітів, багато сонця та музики, а ще блакитні очі молодій жвавої панни.

– Здрастуй, моя кохана дівчинко! Ласкаво запрошую, Весно! Я так тебе чекав – заходь. Ти вдома.

2011 р.

Морельковий чай

Знаєш, я таки зважилася на це побачення. Ми маємо нарешті порозумітися. Тет-а-тет, без вухатих свідків і без страху, що мене неправильно зрозуміють чи невчасно переб'ють. Довго вибирала день, час і навіть пору. Зараз у Львові квітнуть твої улюблені морелі, падає сліпий львівський дощ, вмиваючи замурзане сонце смарагдовими пальчиками ніжних зелених листочків, на вулицях майже немає людей. Усі поспішають заховатися від зливи під дашками затишних кав'ярень чи гостинних кафешок. Сьогодні ти мене не осмикуватимеш та не перебиватимеш, тому я тут і тому така смілива.

З чого ж почати чи то, як краще почати? Давай з найважливішого, гаразд? Я кохаю тебе досі. Ти надто важливий для мене і тому забути тебе несила. Та й чи треба? Особливо, коли на вулиці весна, і падає теплий дощ, о цій порі так багато тривожного щему.

Скажи, Юрчику, ти мене кохаєш? Ні-ні, мовчи, не відповідай. Геть безглуздо про таке зараз запитувати! Тому запитую, точніше відповідаю сама собі у минулому часі: я знаю, що ти мене колись-таки кохав. Та чи може перше кохання бути справжнім, отим, яке єдине і назавжди? У романах, казках та серіалах – так! Між нами спочатку теж була казка. Стара, львівська, весняна, вишнева казка.

Пригадуєш, як ми зустрілися?

***

Тоді на вулицях міста теж шумів квітень. У тому році він був теплий і доволі веселий. Ти танцював вальс, красиво вів свою партнерку в танці, вона крутилася яскравим метеликом, елегантно виписуючи па... Світлі водограї її волосся перестрибували хвилями в такт музиці. І ти встигав за тими рухами, і на диво публіці робив це досконало, легко. І хоча в той вечір на площі Ринок танцювало багато пар, та очі глядачів і тих, хто був не проти повальсувати, були прикуті саме до вас – до тебе і твоєї партнерки. Бачиш, я вже забула, як її звати? Оленка, здається. А може, Іринка. Це не важливо! Важливо те, що ваш танець раптово обірвався. Чубатий, високий хлопчина, нічого не пояснюючи, накинувся на тебе з кулаками. Ніхто не встиг анічогісінько зрозуміти. Мить – і ти лежиш долілиць, ніс твій розбитий і з нього цебенить кров. Хлопчина хотів добити тебе лежачого ще й ногами, та йому не дозволили. П'яний Отелло приревнував свою Дездемону, Оленку чи то Іринку і до тебе, і до вальсу. Я тоді приклала хустинку тобі до носа, намагалася зупинити кров. Ніхто більше чомусь не зголосився допомагати. Оленка чи то Іринка потягла додому ревнивого нареченого, а ваше місце на танцполі зайняли інші пари, які вальсували, можливо, не так красиво й натхненно, але технічно досить незле.

А потім ми сиділи біля Нептуна на площі Ринок і їли морозиво. Ти розповідав про те, що танці – це твоє хобі. І в цьому «винна» твоя бабця Марта – в минулому доволі відома й успішна балерина. В балеті швидко йдуть на пенсію. Та твоя бабуся протрималася досить таки довго – до 45 років, хоч і робила невеличку перерву, коли народжувала твого батька. Ти казав, що бабуся Марта дуже переймалася, що в родині народжувалися тільки хлопці і передати свій талант нікому. Ти був єдиним її онуком, то вона все ж таки переконала сина віддати тебе принаймні на бальні танці... Твій батько погодився за умови, що паралельно ти ходитимеш на тхеквандо. І ти ходив, і сьогодні руки чесалися натовкти пику Оленчиному чи то Іринчиному кавалеру, але... Ти стримався, тому що Іринка чи то Оленка вагітна і нервувати їй не можна. До того ж наречений може передумати ставати чоловіком – і що тоді робити матері-одиначці? «Він до всього ще й шляхетний!» – ось що я про тебе тоді подумала. «До всього» – розумієш? Тобто вже тоді для мене ти був особливим, наче з якогось іншого тіста зліплений.

Так, ти був геть не схожим на тих хлопців, з якими мені досі доводилося спілкуватися. Здебільшого це мої однокласники, бо серед одногрупників лишень один хлопець. Я народилася й виросла в крихітному районному центрі на Львівщині, до якого навіть електрички не їздять. Моє геть невисоке містечко, в якому п'ятиповерхівки – це вже висотні будинки, з одного кінця в інший можна пройти неквапною ходою за якусь там годину. В центрі моєї батьківщини біля мерії пасуть коней та корів місцеві осілі цигани. В моєму містечку лишень дві школи – середня та восьмирічна. Зате аж два пам'ятники Шевченку, один Бандері і чотири храми – римо-католицький, греко-католицький, православний, київського патріархату та автокефальний православний. Усі мої хлопці-однокласники вправно грали футбол на шкільному стадіоні у вільний від уроків, сапання городів чи випасання худоби час, взимку після уроків вчилися грати на баяні в місцевій музшколі чи в карти, здебільшого в дурня, на гроші чи на роздягання.

А ти? Ти – рафінований львів'янин. І я тобі зовсім не пара. От що за декілька хвилин, поки їси морозиво, може промайнути в голові сімнадцятилітньої дівки. Розум казав – утікай, поки він тебе не висміяв, але твоя вперта вдача лукаво посміхалася, бо ті цигани, які пасли коней та корів під вікнами мерії в зачуханому райцентрі, були твоїми далекими родичами і твоїми венами текла нехай розведена українською, але доволі-таки густа й заповзята циганська кров.

Морозиво було холодне, вечір теплий, небо від світла міста геть не зоряне. І твій голос звучав у моїй голові музикою вальсу. Звати тебе Юрко, і ти студент третього курсу універу, майбутній історик, котрий зараз неспішно розповідає мені, нельвів'янці, про фонтани на площі Ринок. Біля одного з них ми сидимо. Ти кажеш, що насправді це не зовсім фонтани з банальними трубами, а найсправжніснінькі криниці.

– І з'явилися вони тут ще за бабці Австрії. І вже тоді, у часі отих самих фонтанів, перекупки, що торгували неподалік на ринку, полоскали фрукти і відсвіжували зелень. І бруківка оця, що під нашими ногами і якою так пишається сучасний Львів, бо рідко яке українське місто може цим похвалитися, не така вже й стара. Бо ще у XVIII столітті її тут не було. Злі язики стверджують, що коли ясновельможний цісар Йосиф II приїхав до Львова, то його карета, запряжена шестериком коней, на оцій самій площі Ринок загрузла в багнюці. Імператора спішно рятували-виносили на руках, а карету витягли волами. Лишень після цього площу упорядкували: замостили бруківкою. То чи не від тих часів у нас, українців, заведено то взимку ялинки насаджувати, то на льоду асфальт класти, щоб хтось із «цісарів» випадково не сів у багнюку. І чому ми так рідко думаємо про себе?

То ти не мене тоді запитував, то було риторичне запитання. А я тієї миті знову згадувала своїх непутящих родичів, котрі пасли корів під мерією в моєму рідному містечку, і мені робилося соромно й від цього, і від згадки про ще один випадок. Якось мав приїхати у наше зачухане містечко хтось там з міністрів. І за тиждень до того моїм родичам якнайсуворіше наказали не пасти худобу під вікнами мерії в той день, бо закриють до цюпи на п'ятнадцять діб. Туди потрапляти ніхто не хотів. Треба сказати, що найціннішою установою у нашому місті була величезна сіра будівля XVII століття – колишній монастир. А тепер тюрма суворого режиму. У ній сиділи приречені на довічне ув'язнення – вбивці, гвалтівники, збоченці. Тож навіть звичайна міліційна цюпа в нашому краї мала злу славу. Звісно, родичі чемно послухалися. Худобу на пару днів відігнали пасти ген за місто. О, тоді працівники мерії підготувалися. Лавки на центральній алеї підремонтували, пофарбували в зелене, газони постригли, клумби перекопали, засадили їх квітами. Щоправда, здебільшого повстромляли в землю перед самим приїздом міністра. Начебто вигляд барвистих квітів мав позитивно вразити можновладця. Міністр спізнився. А день видався на диво спекотний, і під пекучим сонцем квіти дуже швидко зів'яли. Міністр оглянув клумбу, поцікавився, як давно у нас посуха і рішуче наказав меру «поливать час від часу цвести, раз такі в цих краях несерйозні проделки клімата». Правда, я тобі про це не

розповіла. Що б ти про мене подумав? А треба було. Треба було б, щоб подумав... Бо життя, знаєш, потім внесло ще й не такі корективи.

І того найпершого нашого вечора ти мене повів у гості до своєї бабусі. До тої самої, колишньої балерини. Тому що я тобі здалася милою та особливою. Ти сам так сказав. І що зі мною тобі легко-прелегко, наче знаємося все життя. Я віджартовувалася: «Може, й так. Може, у минулому житті ми були братом та сестрою». А в очах твоїх блиснув хитрий вогник і ти буденно додав: «Або чоловіком та дружиною». Я зашарілася. О, як я в той момент зашарілася! І добре, що вечір такий пізній, і ліхтарі ледь-ледь жевріють, і що я тебе ледве знаю, бо таких слів навіть жартома мені в мої сімнадцять ще ніхто не говорив. Та й потім, зрештою, не дуже казали. Бо я після тебе зробилася геть дикою, такою собі необ'їждженою степовою конякою. Зрештою, я й досі така... Та тепер я не втікаю від тих, хто хоче мене зловити та підкувати. Нехай спробують.

Бабуся-балерина звучить, наче бабуся-метелик. Найчастіше ви її кличете Мартою. Бо вона вперто не хоче ставати старою, тобто бабусею. Вона каже, що ім'я людині дається при хрещенні для того, щоб ним її називали без різних там причеп на кшталт син Іван, онук Юрко, невістка Ярина чи бабуся Марта. Тому вона просто Марта.

Марта мешкає на третьому поверсі старої кам'яниці на Свенціцького. Чомусь я собі уявляла її елегантною поважною пані в білому капелюшку та неодмінно на високих підборах. Хоча розум уперто це заперечував. У сімдесят – і на підборах? Але коли ти сказав, що Марта в балеті виконувала партії Жизель, Кармен, Одетти, Джульетти, Аврори і ще досі легко стає на пуанти, впевненість у моїй правоті росла. Я до дрібничок пам'ятаю той вечір. Рипучі дерев'яні сходи, які співали чарівну мелодію. О, скільки разів я її слухала! Навіть коли ти пішов із мого життя в інше, я все ще продовжувала сюди приходити. Не до твоєї бабусі, ні. Вона ж була твоєю бабусею, а ти її улюбленим онуком, і хто я така, щоби морочити голову твоїм родичам після того, як...

Одного разу все ж випадково я наскочила на Марту. Вона впевнено підійшла до мене, граційно схилила голову, зазирнула в очі і тихо запитала: «Юлечко, а навіщо ви розбили серце моему онучкові?» Мене накрило від несподіванки. Я – розбила? Але ж це неправда. І я за це тебе так ненавиділа. Було ж усе навпаки – то моя душа лежала в руїнах. МОЯ. Наступного дня мені хотілося набратися мужності, прийти до Марти й відкрити їй усю правду. Мені було боляче, бо ця особлива жінка про мене таку неправду знає. Але... Я на ранок захворіла. Злягла в гарячці. Чи то був вірус, чи то слова Марти, та коли одужала і припхалася до квартири твоєї бабусі, то так і не посміла задзвонити у двері.

Але тоді, тієї першої нашої весняної ночі знайомства, були мелодійні сходи на Свенціцького, був затишний львівський дворик і був ти – досконалий і дуже-дуже свій. Ми дерлися рипучими східцями, наче боги на небо, і вони нам натхненно наспівували:

Бо де ще є людям так файно, як ту,
Тільки ві Львові.
Бо де ще зубачиш таку красоту,
Тільки ві Львові.

Принаймні ти так впевнено підспівував, що я врешті теж це почула та повірила. З часом змінилися господарі в усіх помешканнях цієї старої кам'яниці, а пісня дерев'яних сходів залишилася незмінною. Чому досі ці дерев'яні старі сходи не замінити чимсь модернішим, не добуру? Може, усі, хто торкається сходів підошвами своїх мештів чи чобіт, починають чути власну мелодію і вона настільки їхня, що змінювати їх на тишу чи банальне човг-човг не випадає? А може, то фантом бабусі Марти оберігає їх? Хай там як, і цей будинок, і ці співучі сходи, і твої розповіді про місто зачарували мене, прив'язали невидимими путами до тебе, до всього того, що ти любив. А може, причина у вишневому варенні, яким пригощала нас Марта, роз-

ливаючи у порцеляновий посуд запашний морельковий чай? Ця жінка вміла радіти кожному дню, мліючи від звуків світу, особливо від звуків дощу по дахівці. Твоя бабуса казала, що вона – мешканка небесних дахів, сусідка дощів, голубів, хмар, сонця і плаксивого львівського неба.

Але зараз ти тиснеш на гудзик дзвінка. Він мелодійно талалайкає, мить – і двері навстіж. Без довгого чалапання з глибини квартири, без звичного «Хто там?» Бабуса Марта. Ні. Не бабуса, а просто Марта. Та яке там просто? Незвичайна Марта – оце вже точніше. Елегантна біла пані, з легкою посмішкою на вустах, тонкою лебединою шиєю в зморшках, з граційними руками-крилами, довгими пальцями та ідеальним манікюром. І зовсім я не розчарувалася, коли не побачила її на високих підборах. Марта мала на ногах прості зелені хатні капці, на голові у жінки не було розкішного капелюшка, натомість була звичайна зачіска-кульбабка, як вона сама жартома її називала, тобто банальна хімічна завивка. Але в її очах жив вогонь. Очі, які тебе тепло зустрічали, огортали спокоєм, брали в полон раз і назавжди. Рухалася Марта, як лебідкакоролівська велична постава, високо піднята голова, бісики в очах, впевненість у руках, посмішка й дуже молодий жвавий голос.

Ми влетіли в її квартиру легким вітром. Ти тримав мене за руку. Я вже й не пригадую, коли, як і чому я дозволила хлопцеві, з яким щойно познайомилася, взяти себе за руку? Але тоді то було байдуже, і було весело, і було цікаво, і було все новим. Настільки новим, що хотілося ще-ще-ще і щоб те нове ніколи не закінчувалося.

Марта жила сама. Чоловік, твій дідусь, років п'ять, як помер. А Марта вперто відмовляється переїжджати зі свого помешкання. Чи бодай квартиру поміняти на нижчу поверхом чи в будинку з ліфтом. Стверджувала, що поки ноги її носитимуть і голова варитиме, не зможе залишити свою дорогу «шпаківню». Так жартома величала своє нестандартне помешкання, в яке потрапляєш через добротні дубові двері – відразу в гостьову кімнату. За гостьовою – довгий вузький коридор, зліва двері у ванну. Коридор плавно переходить в кухню, доволі симпатичну і простору. А в кухні чекають ще одні двері. За ними спальня Марти. Туди я ніколи не заходила, хоч багато-багато разів була в тому домі. Ти кажеш, що вона туди взагалі нікого не впускає. Що навіть ти там бував чи два, чи три рази. Мартина квартира схожа на музей. Стіни завішені так густо, що шпалери майже не проглядаються. Картини художників, імена яких тоді дівчині з маленького провінційного містечка, котра геть не зналася на мистецтві та й в музеях майже не була, мало що говорили. Ці картини дарували Марті самі художники-шанувальники її таланту, деякі подаровані чоловіком чи привезені з гастролей з-за кордону. Кожна така картина – ціла історія. Ти говориш, що більшість з подарованого Марта віддала на зберігання вам і ваша квартира, дякуючи Марті, теж дуже нагадує галерею. Тут залишилися ті полотна, якими Марта найбільше дорожить. Переважно портрети самої Марти. От як її портрети, створені одним львівським художником, досі безнадійно закоханим у Марту. Він намалював сім її портретів і працював над восьмим. Я пригадую, як одного разу він прийшов по Марту. Ми з тобою саме допомагали їй прибиратися в квартирі. Твоя тітка вирішила, що оскільки незабаром Великдень – потрібно допомогти старшій родичці. Марта спочатку нас уперто не впускала в квартиру. Ти, наче між іншим, довів їй, що якщо ми не виконаємо завдання, то наполеглива тітка припхається сама лад наводити. І Марта тоді здалася й дозволила нам увійти. Тітка Олена – це рідна сестра твоєї мами, яку Марта ще більше не любить, аніж невістку. Ми прибирали, а Марта час від часу позирала на свій ручний годинник і важко зітхала. Врешті вона не втрималася та зізналася, що чекає гостя, і попросила нас самим прибратися в кухні та в гостьовій, а спальню не чіпати. Ми любили Марту і, звісно, погодилися.

А тоді прийшов він... Той самий художник. Прийшов, щоб забрати Марту у свою майстерню, де вона мала йому позувати. Адже він малює її портрет... Восьмий за рахунком. То був сухенький невисокий сивочолий пан, у чорній беретці, з вицвілими до безнадійно-сірого колись блакитними очима. Марта називала його Любчиком. Він сипав компліментами, як багач перлами, цілував пальці рук і мені, і Марті. Його компліменти були доволі незвичними, такими,

напевне, старими і давніми, які його маринарка, котра пахла нафталіном і трішки була підточена міллю. А потім... Марта пішла у свою кімнату причепуритися, щоб за пару хвилин з'явитися перед ясні очі закоханого в неї художника розкішною звабливою жінкою. На голові вона мала білого крилатого капелюха, на ногах – високі підбори. Плечі Марти були загорнуті в бездоганно білу шаль із запахом «Шанель №5». Підфарбовані очі, яскраво-червона помада на губах, білі рукавички на руках, котрі стискали білу шкіряну сумочку, тонка шия лебідки – вся її граційна постать так контрастувала з нашими рваними джинсами й дірявими кедами. Ми з тобою ошелешено витріщалися на Марту, а закоханий художник безнадійно шепотів: «Моя люба Жизель! О, Богине! О, моя ідеальна Мадонно!» і тріпотів слідком за Мартою тінню, а ми ще довго з тобою перезиралися і чомусь посміхалися, звісно, мріючи про таку старість...

Мартина квартира майже завжди була заповнена музикою. Ця музика супроводжувала всі наші з тобою візити до неї. І музику ту народжував грамофон, який я бачила до того лишень на старих фотографіях та в старих фільмах. Вінілові платівки в охайних конвертах чемно чекали на полиці своєї черги. Так я навчилася розбиратися в класиці. Бах, Бетховен, Шуберт, Шостакович, Хачатурян, Штраус, Стравінський... І я пригадала, що у нас вдома на захаращеному горищі теж валяються схожі платівки і має бути десь старий програвач. І щойно повернулася на вихідні зі Львова додому, як відразу гайнула на горище до старого непотребу. Мені здавалося, що якщо я посеред того мотлоху відшукаю на наліпках пластинок назви – Хачатурян «Спартак» чи «Спляча красуня» Чайковського, то моя і твоя родини стануть у моїй голові трішки ближчими. Мо', та прірва, яку я намалювала у своїй уяві, між тобою і мною, не буде такою глибокою. І два світи, два таких різних світи, зблизяться бодай через ці вінілові платівки... Але вони не зблизилися, світ моїх бабусь та дідусів був іншим. Не гіршим і не кращим, просто іншим. З іншою музикою: з тріо Мареничів, з Софією Ротару, з ансамблем «АББА» та Аллою Кудлай.

А пригадуєш Мартин чай? Про нього потрібно сказати трохи більше. Я ніколи до того і після того теж не пила нічого смачнішого – це чай з пелюстками квіту вишні. Марта називала його морельковим і знала особливий рецепт його приготування. Я не раз намагалася утнути щось схоже. І пелюстя вишні навесні збирала, в затінку сушила, після його запарювала гарячою водою, та... нічогісінько у мене не виходило... Я не знала основного інгредієнту для того, щоб чай вдався. І от сьогодні я вперше правильно заварила той чай.... Вперше, чуєш, і вперше не гірше від Марти.

А тоді... В мій перший вечір з тобою ми пили Мартин морельковий чай. Аромат квіту заповнив усю квартиру. Було таке відчуття, наче ми з тобою зараз під вишнями, і не в центрі Львова, не на вулиці Свенціцького, а десь за містом, де лагідний вітерець стріпує з вії вишні пелюстковий смуток, який шепотить ніжністю, а пахоці весни тріпотять у долонях світу...

– Ет, той морельковий чай, любі мої, – проспівує Марта. – Пийте і не кажіть, Юлечко, що він має смак околиці, а не Львова. Такий чай можна випити тільки у Львові. Ось вас Юрчик проведжатиме додому і покаже нашу особливу морелькову алею. Її садили ще мій тато, пильнували її, а коли померли, то зачав чоловік доглядати. А коли його не стало, то ось Юрасик на себе турботу про алейку перебрав. А знаєте, Юлечко, ви в себе під вікном теж морельку посадіть. Навряд чи скоро вона родитиме так ясно, щоб вистачало і на чай, і на варення, але затишку та любові у вашому серці додасться.

Відтак Марта примружилася, підморгнула тобі і солодко додала:

– Ох, Юрасю-Юрасю! Пропав ти, хлопче! Бо коли маєш такі очі, як у Юлечки, то ніякі морелькові чаї не потрібні, щоб впіймати хлоп'яче серце. Любов робить серце великим, а душу – справжньою. Очі, темніші від ночі, – то хлоп'яча згуба. Трунок – такі очі. Правда ж, Юрочко?!

І ти підтакнув, спаленівши і заховавшись від нас з Мартою за горнятком з чаєм.

Марта була права... Любов і справді змінює серце. Принаймні, в моєму любові побільшало. У ньому оселився ти. Справжній і дуже особливий. Інколи від тебе хотілося втекти світ

за очі, бо власна недовершеність муляла, але вперта моя дещо циганська вдача протестувала – вважаючи себе унікальною.

Марта була непередбачуваною і завжди пам'ятала свої обіцянки. То вона змусила тебе таки подарувати мені маленьку морельку. І ми посадили її під моїм вікном, у моєму далекому районному центрі... І вона з маленької стала великою, і тепер має своїх діток, а я – затишну морелькову алейку. Коли мене носить світами, бо я часто не буваю вдома, за нею доглядають мої батьки. Бо вона для них тепер – то і я також. Так, Марта мала легку руку. Бо твоя морелька щороку рясно родить – і пелюстя, і рум'яні вишеньки...

Що тоді сталося між нами, Юрко? Кохання. Перше, та не єдине... Чи єдине? Для мене, так – тепле, затишне, стрімке, палаюче, пахуче, тривожне і спопеляюче водночас.

А для тебе?

Я не чекаю відповіді, Юрчику! Я відповідаю сама і за себе, і за тебе також.

Нахабні життєві обставини, які кусючою настирністю гатять у двері, виламують їх, банально все переставляють на свій лад, прикриваючись словами «прерогативи», «право на самореалізацію», «самоідентифікація» і так далі... Ми були непоганою парою. Нас любила Марта, моя мама вважала тебе сином, щойно вперше побачила, батько стримано знижував раменами, підкручуючи свої козацькі вуса, й позаочі кликав зятем. А твої? Твої ніколи не мали достатньо часу на те, щоби цікавитися твоїм особистим життям. Твій тато доволі успішний дипломат у Штатах, незмінний аташе. А мама? А мама при ньому... Їм було не до твоїх сердечних захоплень. Ти – єдиний син особливих батьків, які бажають власній дитині тільки найкращого. Вони не розуміли тебе, коли ти відмовився вступати до університету на міжнародні відносини, але ламати тебе також не стали. Такі розумні сучасні батьки... Вони ж дипломати. Професіонали, дідько. Вибач, що так некоректно про твоїх батьків, але ж то правда. Вони щороку запрошували тебе до себе в гості, у Сан-Франциско. Запрошували, але не змушували приїжджати. Для тебе це були лишень канікули. Вони й мене запрошували. Я не впевнена, чи вони хоч знали, як мене звати. Бо просто запрошували тебе з твоєю дівчиною. Дівчина вперто відмовлялася. Не тому, що була дуже горда чи гонорова. А тому що дівчина поки банально не мала грошей на закордонний паспорт і квиток туди-назад, а брати у когось «як наче подарунок», то було не для твоєї дівчини... Але твої батьки таки вміло підвели тебе до виваженого рішення, яке ти прийняв «самостійно».

Я пригадую добре той вечір. Ми були в Марти, пили її морельковий чай. Якраз потрапили в грозу, і Марта нам до чаю налила по п'ять крапель вишневої наливки, бо хоч і літо, та дощ чомусь геть не теплий. Вишнева наливка, вишневе варення, вишневий чай і настрій так само вишневий... До всього вишневого кольору – вишневий плед, яким Марта нас закутала, вкладаючи на своєму диванчику.

Почала розмову Марта. Здался. Ох та ах! Юрчик має, Юлечко, такі можливості продовжити навчання у найкращому університеті Штатів. І от же ж уперся, наче віслик. Може, ви на нього вплинете? Це ж який заспів до кар'єри. Це ж шанс один на мільйон. Що? Хіба Юрчик вам не казав? Як же так, Юрчику? Чому ти не порадишся з Юлечкою? Не чужі ж люди! До речі, і ви, Юлечко, можете з Юрчиком разом в Америку їхати. Навчатися разом. Ой, невже? Як шкода! Кажете, що ви лишень на третьому курсі. Тобто будете на четвертому. Та то нічого. Не біда! Куди вам поспішати? За два роки ви Юрчика наздоженете в Штатах.

Я нічого не розумію. Я дивлюся на тебе розгублено й трохи перелякано. А Марта чи не розуміє, чи гарно грає свою роль? Вона ж актриса! І Марта веде далі. Говорить, що Україна потребує відмінних фахівців, а без світового рівня освіченості – де їх взяти. Варто позичати-вивчати, тобто брати у світу найкраще і привозити той досвід на батьківщину. Ніхто ж не змушує вас залишатися в Америці. Ну, звісно, спокуси будуть, все ж таки Америка – це країна великих можливостей, багатих перспектив. Зрештою, що чекає молоду розумну людину в бідній корумпованій державі? Вічна боротьба. З ким? Із системою. Це війна з вітряками! Так-так,

звісно, люди у нас – золото! Але чомусь державну систему вони створюють потворну, яка їх так перемелює, що робить каліками або навіть вбиває... Та найгірше, що вбиває душу. І жила-була людина-диво, вірила в силу сонця, яке у ній мало би зігрівати інших, та відвернулася на мить, а система те сонце з душі вийняла та загасила. Звісно-звісно, все зміниться обов'язково і ваше покоління, Юрасю та Юлечко, є тими, хто ті зміни мають приготувати... І ще багато-багато було сказано настільки правильного та солодкого, наче цукрова вата. Але чомусь після тої розмови розхотілося вишневого варення, вишневий плед почав кусати, а на душу впали сутінки...

Ти поїхав в Америку. Ти сказав, що то ти сам вирішив, бо так правильно, бо Америка – країна великих можливостей. А ще нагадав мені слова Марти про твоє бажання освіченим повернутися додому, щоби почати тут якісні зміни. І є велика впевненість, що за два роки до тебе в Америку приїду я. І станеться казка, бо ми з тобою вивчимось і будемо щасливі.

Я не вірила в ці слова. Я казала, що стати чужим вдома легко і не стати своїм на чужині – ще легше... Ти слухав і мовчав. Але не погоджувався.

Ми не сварилися. Ми просто думали по-різному.

Пригадуєш, як я стояла на лєтовищі і мовчала, коли ти говорив-говорив-говорив? Ти палко переконував мене, що любиш, зізнавався у вічному коханні і в тому, що любитимеш свою Юльку довіку. Я у відповідь спромоглася на кволу посмішку. І теж пообіцяла любити тебе завжди. Один з нас таки дотримав слова. Та коли твій літак у небі став крапкою, я зрозуміла – це справді крапка. Нас більше нема. Є Юра і є Юля, але займенника МИ вже більше ніколи не буде.

Але життя продовжувалося... Продовжувалося.

Ти спочатку телефонував аж надто часто. Щодня. Розповідав щось про країну, про американців, про надможливості, про те, що сумуєш за мною, за Мартою, за морельковим чаєм, за львівськими дощами і так далі. Хоча... Ти ж не вперше на чужині. Чому ж тоді наче виправдовуєшся переді мною, чому? Я слухала і переважно мовчала. Що я мала тобі сказати? Що у нас у країні помаранчева революція, що я зараз мерзну в наметі і в старих бабиних валянках стою на Майдані, добре розуміючи, що ті виродки, котрі зараз на сцені, зрадять, продадуть нас за гріш і збрешуть. І що я тепер добре знаю, як виглядає система, котра виймає людині зсереди сонце. А ти? Ти, між іншим, сказав, що лишень наївні дурні зараз вийшли на Майдан і нічого доброго з цього не буде, що ми нічого не змінимо, поки не... Я не знаю, що там далі ти ще говорив. Я вже тебе не чула. Я просто зрозуміла, що твоє сонце дорогою до Америки загубилося у ситих хмарах.

А потім... А нічого не сталося потім... Майдан переміг, та ми програли. Ти продовжував телефонувати, а я продовжувала здебільшого мовчати, аж поки тобі моє мовчання не набридло і ти перестав дзвонити, а я перестала чекати твоїх дзвінків... Мій світ зробився звичайним та прозаїчним – хата-робота-друзі-книги-дощі-морелі-районна газета і я у ній сама собі режисер, тобто головний редактор.

Я почала малювати. Уявляєш, просто так, для себе. Особливо, коли падали дощі й зачинала квітнути ота морелька, яку посадив ти... А може, тим поштовхом була новина, яку принесла на хвості сорока-знайома твоїх батьків. Ми з нею зустрілися випадково. Вона приїхала до нашого мера як представник якоїсь благодійної організації. Мені ж запропонували взяти у неї інтерв'ю. Взяла. Ти в Америці одружився. Авжеж, сім років як. Дружина-американка, Крістл звати, досить успішна журналістка. Ти ж тепер працюєш в одному з українських консульств, здається, у Сан-Франциско. Що ще? Звісно, ти щасливий, бо у тебе є все, про що можна тільки мріяти, – успішна кар'єра, любляча родина. Ага, ледь не забула, є у тебе й доня-красуня і назвав ти її Джулія... Твоя родичка думала, що я зомлію чи збожеволію. Ні, я досить гарно вмію себе тримати в руках, але коли вона поїхала... Я психонула, купила пляшку закарпатського коньяку та майже без закуски то все в себе влила. Мені здавалося, що настав кінець світу і на ранок

землю проковтне темрява. Але настав ранок, зійшло сонце, і я зрозуміла, що моя особиста трагедія – це пам'ять про тебе. Я – дурна однолюбка, яка не може викинути з серця чоловіка, який точно не вартує такого жертвовного кохання. Я знала, хто мені може допомогти. Звісно, Марта.

Та я запізнилася. Приїхала на останню Мартину дефіляду. На похорон. Ти з родиною теж прилетів. Я спостерігала здаля. Марту ховали на Личакові. Як і годиться – заслужено-народна, дружина свого чоловіка, не останнього в Україні мецената. Тебе під руку, такого чужого і такого рідного, тримала красива струнка білявка в чорному строгому костюмі, в чорному капелюшку. Елегантна і дуже легка. У твого батька на руках сиділа маленька п'ятирічна дівчинка. Вона своїми великими блакитними оченятами здивовано розглядалася довкола і час від часу щось шепотіла дідові на вушко. Навіть в отому всьому родинному горі ти був щасливий. Вишукана Крістл так пасувала тобі й твоєму прекрасному майбутньому.

А що пасувало мені? Розтерзані надії, притрушені попелом спогади і вічна боротьба за сонце всередині, яке не має права згаснути, бо коли воно згасне, то й навіщо тоді жити?

Після похорону Марти мені дуже боліло. Наче то поховали не стару жінку, яка прожила яскраве та достойне життя, а поховали мої надії та мою велику віру у справжність. Знаєш, що я зробила? Я купила мольберт, пензлики, фарби, полотно і поперла то все на собі на Високий замок. Я й ночувала там. Що мені стане влітку? І кому я потрібна така навіжена з таким важким характером, окрім себе? Коли вранці я подивилася на намальоване, то ошелешено згадувала – чи не допомагав мені хто? А коли дим зачудування розсіявся, я зрозуміла, що крім розчарування в душі поселилося ще щось. Кажуть, що інколи біль відкриває талант. Можна й так сказати. Чи було щось цікаве в тих картинах – не відаю. Та з гордістю можу похвалитися, що встигла зробити аж три персональні виставки. Картини непогано продавалися, мені гарно платили за мій біль, який я виливала на полотна, і я могла звільнитися з роботи, щоби продовжувати малювати і цим заробляти собі на життя. О, так, я вважала себе бідною-не-щасною-покинутою мученицею, аж поки... Поки не зрозуміла, що таке справжня біда. Мою бідну країну накрила нова революція і страшна примара – війна.

***

Хто я така, Юрчику? В минулому непоганий журналіст і трохи художник. Колись я не вміла ані стріляти, ані перев'язувати рани, не вміла забирати чужий біль, не вміла його замолювати. Я вперше це зробила на Майдані. Коли на Інститутській витягувала з-під куль «беркутні» зовсім юних хлопчиків та геть старих дідусів. Я ніколи не забуду блакитну каску того малого. Я до останнього не вірила, що вони почнуть в нас стріляти. У тих, у кого немає ані набойів, ані гвинтівок, ані гранат. А є лишень молитва на устах та сліпа віра в найкращі наміри того, хто створений на подобу Божу. Тепер я знаю, що не всіх створено на Його подобу. Знаєш, а я тоді з усіма своїми вивертками та скептицизмом все ж вірила в крихту світла, яка мала би залишитися десь на денці душі в когось з тих, хто дивився на нас крізь приціл.

Його звали Устим. Йому було дев'ятнадцять. Як тобі, коли ми вперше зустрілися. Устим пофарбував свою каску в блакитний колір, в колір миротворців ООН. Моя ж була банально-оранжева, з червоними маками по боках та синьо-жовтими крилами. Устим, як і ти, також умів вправно танцювати. Але не під зорями, а під кулями. Він загравав зі смертю, сміявся в очі їй. Придумав собі слова «Небо падає» і закликав побратимів кричати їх, коли насуватиметься небезпека. А того дня небо просто лягло на нас. Воно стало нами, стало червоним від крові хлопчиків та чоловіків. Устим навіжено бігав по Інститутській під свист куль і витягав поранених. А згодом... А згодом я вже нічого не чула і нікого не помічала. Мої руки не встигали перев'язувати та витягувати. Про себе не думалося. Замерзлий одяг після обливання брандспойтами майже не помічали. Дикий адреналін, що сказано тік жилами, не дозволяв захворіти.

І тоді я побачила її... Блакитну каску, прошиту кулею, і дев'ятнадцятирічного хлопчика, який ще пару годин тому сміливо усіх запевняв: «Блакитна каска приносить мені удачу».

Запах диму. Шини, барикади, червоне на білому, яке стало чорним. І беркутівці, які наше небо розтоптали своїми берцями. І тоді вперше я взяла в руки зброю. Відібрала її в когось із тих скажених псів. Я не пригадаю, чи я у когось поцілила, але те, що стріляла, знаю точно.

Після Майдану додому я так і не повернулася... Що мені робити вдома? Як я зможу дивитися в очі молодих здорових чоловіків, якщо мені очі оцього дев'ятнадцятирічного хлопчини не дозволяють спокійно спати? Війну легко почати, Юро. Почати легко, ой як легко... Війну з собою, війну проти себе, проти всіх... А закінчити?

***

Добровольців просто так під танки не кидають. Вишкіл я мала відмінний. Жодної поправки на те, що я – жінка, мені ніколи ніхто не робив. Вимоги ті ж самі і слова говоряться ті ж самі, що й чоловікам... І з часом ти починаєш ставати тим, ким тебе на війні хочуть бачити. Чоловіком? Ні. Бачиш, скільки чоловіків довкола – носять штани, сорочки, вуса та бороду, сидять за кермом дорогих автовок. І все. Вони лишень чоловіки. Вони не воїни. Жінка ти чи чоловік – для війни і на війні це однаково. На війні ви в рівних умовах – ти або воїн, або йди додому.

То був перший мій бій. Коли я, вишколена та готова теоретично до всього, потрапила під ворожий обстріл. Я геть забула про те, чого мене навчали, про те, як і куди падати, що робити і чого не робити. Нажахана вклякла, присіла, наче в піжмурки маля гралося. Та чийсь сильні мужні руки, приправлені міцним словом та добряче прокуреним голосом, вхопили мене за комір, кинули в рівчак і наказали не рухатися і навіть не дихати. І я не дихала, я, перелякана та напівжива, слухала, як у мене над головою зі свистом шугає смерть. Якби не той чоловік (я досі не знаю, хто це з хлопців був), хто зна, чи зараз ми з тобою розмовляли би. Та чомусь у голові, щойно все закінчилося, з'явився ти. Такий пещений весь, американський чувак зі своєю Крістл під ручку. З песиком пекінесом під ногами і маленькою Джулією на руках. І я ненавиділа – і тебе, і твого сраного пса, і твою чортову ситу Америку, ненавиділа пуйла, усіх кацапчуків. Бо я тут, у своєму та чужому лайні по вуха, напівбожевільна від переляку і від пережитого, а ти в Сан-Франциско п'єш свій віскі й трахаєш свою Крістл. Я ненавиділа тебе. Ситого американця, який так хотів змін на краще в затурканій Україні, що поїхав навчатися до Штатів і так з них і не повернувся. «Як тобі там живеться, Юро? – запитувала я тебе – Чи не муляє твої босі ноги пісок золотих пляжів, чи смачний твій сендвіч?» І ще багато різної дурні я напитувала в уявного тебе. І не знаю, чого більше було в тих моїх запитаннях – ненависті, любові чи егоїзму? Аж поки військові будні не заковтнули повністю мою свідомість. І я зрозуміла, що треба жити далі. Жити так, щоб не нашкодити.

І я, Юрчику, навчилася відвертати кулі й замовляти кров. Я бачила, як то робили мої далекі родичі. Оті самі цигани, котрі вперто пасли корів та коней під мерією, незважаючи на прохання, а опісля штрафи та цькування. То були дядьки моєї матері. Я не раз у дитинстві бачила, як вони зупиняють кров словами. Вони мене навчили тих слів, але до війни жодного разу не випадало нагоди перевірити, що слова, помножені на віру, мають велику силу.

Був обстріл. «Градами» молотило так, що земля, здавалося, ставала вогнем. Коли все стихло, ми почали збирати своїх мертвих і поранених. Бо неушкоджених на тому полі не лишилося. Його нога лежала у нього під головою. Він навіть уже не стогнав. Дивився порожніми очима в порожнє небо. Той джгут, яким він дивом зміг перетиснути свою ногу і стримав кров, уже не допомагав. Я глянула в його дуже юне і геть безкровне обличчя і зрозуміла, що ще трохи і він спливе кров'ю.

Перед очима промайнув блискавкою страх. Я навчилася його відганяти. Натомість ухопила імпульсивно хлопчину за руку, прошепотіла йому на вухо: «Не смій помирати, засранцю, тільки не зараз». Нахилилася над його раною і гаряче зашепотіла слова, які я добре запам'ятала в дитинстві, вкладаючи в них віру мого серця і... Кров зупинилася... А далі була страшна дорога в лікарню до Артемівська. Дорога, яку обстрілювали. На мене косо дивився командир, наш Батя, але бачачи, що я зробила з раною бійця, мовчав і змусив інших заткнутися, коли я висунулася з вікна машини і кричала щось небу, жбурляла в нього прокльони та благання, і жодний снаряд, жодна срана куля не вцілила в нашу машину, що везла поранених. І всі вони вижили, і мій боєць з відірваною ногою теж...

А потім я плакала. Тихо так, рівно, нишком. Щоб ніхто не почув. Насправді чули всі... Вдавали, що не чують, але ж я ридма ридала. Напевне, вперше з того дня, як ховали Устима. Я проклинала війну, я проклинала кацапів та палко просила Господа дати мені сили не відчувати жалю, коли вбиватиму ворога.

Поруч зі мною в окопі ті, у кого за плечима не одна судимість, ті, хто не мав би тут бути, бо не хотів іти добровольцем, але мусив. Є й романтики, трясця їм в зад. Але є і професіонали, які інтуїтивно, нюхом, відчують подих смерті.

З ними легко. То вони зробили з мене справжнього воїна. «Твій оптичний приціл сам знаходить жертву, ти тільки прицілюєшся, – вчить мене Остап. – Запам'ятай, Циганко, він для тебе вже не людина. Він – ворог! Двонога істота, котра жере, сере, любить секс, але при нагоді тебе замочить. Тому – або ти його, або він тебе. Ади, мала, воно стоїть, шкіриться. Типу шуткує. Ну-ну, шуткарику! Верняк, він нас не бачить. Давай, Циганко, нині гарний день, щоб почати бачити, кого вбиваєш». І я чемно слухаю рядового Остапа. Цілюся, видих, постріл, незначний біль у плечі від віддачі. Істота падає. Його більше нема. Він уже не вб'є нікого з моїх побратимів. Його поховують, можливо, десь у Бурятії або в братській могилі в донбаському степу – це якщо пощастить. Або сплять у пересувному крематорії та напишуть матері, коли вона у нього є, чи дружині, чи, може, й нікому, але десь точно запишуть, хоч як голу статистику – зник безвісти. Ці роздуми з'являться пізніше. А що насправді я відчувала, коли натискала на гачок? Це прозвучить дико, особливо від жінки. Радість, що то я його, а не він мене.

До війни звикаєш, як до прикрої родички. Бо хіба родичів обирають? Вони з'являються, як сніг на голову, кажуть вам, що ви – рідня, і та рідня відтепер буде з вами жити. І ти мусиш навчитися співіснувати з нею поруч, боротися, не здаватися і перемагати. Бо інакше переможуть тебе. Оті квіти, які вони приносять з собою, – «волошки», «гвоздики», «гіацинти», або, не дай Боже, «тюльпани» – то дорога до пекла. Тільки збоченець може називати смерть квітковими іменами. А хіба війна – то не збочення? А хіба той, хто придумав зброю, нормальний? Не відповідай, Юро, це я так, риторично. Бо болить, завжди болітиме.

Того дня я так по-дурному зачепила розтяжку. Це моє щастя, що вона спрацювала якось тупо, впівсили, та й поруч виявився рівчак від міни, в який я інстинктивно встигла впасти. Відбулася легкою контузією. Та хлопці мене все ж на оглядини в Артемівськ відправили. Типу Юлька Циганка ніколи правди не скаже. Терпітиме до останнього. Ну, та що? Лікар оглянув, виписав якісь таблетки і сказав, що можу йти на всі чотири сторони. Отож сиджу в палаті, картаю себе за необачність. Згадую. А в степах у травні краса. Такі запахи... А неподалік сад. Глип – вишні цвітуть! І така мене ностальгія взяла. Так мені того чаю морелькового захотілося! Хоч які там морельки в отих донбаських степах? Дички самі. Та от думається: три дні біль-менш тихо і до тої вишеньки рукою подати. Пішла... Дуринда. Ностальгія у неї. Засунути тобі твою ностальгію в одне місце та надавати по ньому ломакою. Через тебе ж і хлопці мало на розтяжки не напоролися. Коли полізли тебе із саду витягати... Добряче дістала від командира, від Баті нашого.

І раптом чую в коридорі його голос. Він із кимсь розмовляє. І той хтось доволі знайомим баском відповідає. Принаймні так мені вчувається. Вслухаюся. Мариться, точно мариться. Бо

хіба то можливо? Виходжу в коридор на голоси. Порожньо в коридорі, то голоси з палати навпроти долинають. Відчиняю двері, заходжу і бачу перед собою постать Баті, яка мені заступає власника знайомого голосу.

– Значиця так, хлопаки. Ти, Кривий, зараз не боєць. З рукою в гіпсі в розвідці нема що робити. Поняв? – бубонить Батя. – Ти, Американцю, тепер за старшого.

Батя, напевно, почув мою присутність. Озирнувся:

– О, привіт, розтелепо! Циганочко моя, навіженочко моя! Збирайся. Лікар сказав, що житимеш. За п'ять хвилин від'їжджаємо. Поїдеш зі мною і з Американцем. Ну що, знайомтеся.

Я від здивування відкриваю рота, витріщаю очі. Ти? Не посеред свого ситого і вгодового Сан-Франциско, а тут? У камуфляжі, з брудною бородою, вигорілими бровами, з легким усміхом на устах і смішечками в очах.

– Юлько, ти? Юлькоооооо? Моя рідненька Юлько!

Ти кидаєшся до мене. Навіть не так. Командир ошелешено дивиться, як я розчиняюся у камуфляжних твоїх обіймах. Я плачу. Яюсь прикрого дива плачу. Ти губами вибираєш мої сльози. Батя тихо мугиче: «Матері твоїй ковінька! У вас, голуб'ята, п'ять хвилин. Доцілується в машині!»

А тоді ми їдемо. В напівживому командирському «уазику». Я нікого і нічого не бачу й не чую. Тільки гупання твого серця, твоя рука в моїй руці і голос командира, і наче крізь пелену розповідь Баті про Юльку-Циганку, яку всі бійці хочуть тримати біля себе, наче оберега. Бо вона і справді Циганка, ворожка. Кулі замовляти вміє, нашепче губами такого, що кров у пораненого зупиняється. Тож коли тяжко поранених треба живими до лікарні доправити, завжди беруть з собою Циганку. Як талісман якийсь чи оберіг. По-перше, то гарантія, що ніяка зараза не обстріляє, а по-друге, поранений ніколи кров'ю не спливе. Перевірено. Навіть ото вчора Юлька на розтяжку нарвалася. І що думаєш? Посікло її? Та іншого вже б на сувеніри розірвало. А Циганка тільки переляком легким відбулася і ще головним боєм для командира.

Батя посміхається у вуса, чекаючи, коли ми з тобою заговоримо і розкажемо йому, звідки і відколи знаємося. Розвідник Американець з далекого Сан-Франциско, який наче випадково опинився в українській розвідці, і журналістка-циганка Юлька із забитого райцентру, що на заході України. Та ми мовчимо. Може, опісля яюсь або ніколи... Навіть на війні людина має право на декілька хвилин щастя. Не відаючи, що буде потім, за пару годин, вже не кажучи про дні та тижні... Я ж знаю, що в тебе біля серця фотографія Крістл і Джулії, котрі тебе люблять та чекають з війни.

Я тебе не запитую – чому і як? Навіщо. Війна розставляє інші акценти, вона ставить крапки. Вона не терпить ком чи знаків питання, а тим паче оклику. Ця ніч буде наша. Командирський бліндаж здається палацом, ми з тобою – королівськими особами, п'яними від війни і від належання одне одному, від розуміння, що, може, востаннє отак – назавжди... І я плачу. Від розчулення і від щастя. Навіть на війні можна почуватися щасливим. Навіть у пеклі бувають хвилини раю. Бо життя продовжується. Бо поки любиш, не має значення кого – чоловіка, нехай чужого, дитину, маму, батьківщину, – доти живеш.

Ранок мене застає саму... Ти пішов у ніч. У тебе завдання, десь вдалині звично гупає, а моя шкіра ще пам'ятає твої поцілунки, твої пальці, твоє тепло.

Ти не залишив свій номер телефону. Ти сказав, що маєш мого і коли випадє можливість, то зателефонуєш сам. І я чекаю. Твого дзвінка чи бодай есемес.

Коли звертаю на Батю свій сумний погляд – той розводить руками. Він – розвідка, розуміти треба. Війна, і тому не до романтики і не до кохання... І я розумію, я наче все розумію. Чи не все?

Я добре пам'ятаю той вечір, до дрібниць. Липневий задушливий вечір. Прийшов командир, темний, як ніч. Я з порога зрозуміла – щось трапилося. Мовчки поставив на табуретці три кружки, дістав із внутрішньої кишені флягу, відкоркував її, розлив. Засмерділо спиртом. Батя

трохи помовчав. Зітхнув. Я збентежено дивилася на нього. Страх гострими лезами підкрадався до серця. Батя взагалі не п'є, зовсім. Він різко схопив кружку. Підніс до носа, скривився.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.